

Explaining the indicators affecting spatial justice in organizing urban services based on the Scoping review method

Alireza Tajeddin

Department of Architecture and Urbanism, Faculty of Architectural Engineering and Urbanism, Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran.

Abolfazl Dehghanmongabadi¹

Department of Architecture and Urbanism, Faculty of Architectural engineering and Urbanism, Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran.

Extended Abstract

Introduction

Spatial justice has a great impact on the realization of social and economic justice. The appropriate distribution of different spaces and uses in the city, by providing services of equal quality and quantity in different areas, leads to the formation of spatial justice. Urban services and resources are considered to be the most important urban elements for meeting the needs and increasing the quality of life of citizens. With population growth and the expansion of urbanization, developing countries faced an unbalanced distribution of the population. This instability caused citizens to be deprived of urban services and the class gap to increase. Spatial justice, as a main approach in analyzing the distribution of urban services, shows the intersection point of space and social justice and emphasizes the fair distribution of valuable resources and opportunities. The change in population structure and distribution, the development of modern cities, and the increase in the elderly population have made it impossible to meet needs through traditional methods. Optimal use of urban spaces, appropriate distribution of services, and the creation of spatial justice are among the key factors in urban planning; for this reason, creating appropriate conditions for equitable access to urban services will result in better location of urban uses. Sustainable urban planning seeks to provide conditions that enable fair distribution of environmental, social, and economic resources in urban communities. In this regard, spatial justice, as a key tool for achieving justice at the urban level, has become the ultimate goal of many spatial planning policies. Access to urban facilities and services is one of the key issues that affects various aspects of the urban economy. In other words, inappropriate distribution of service uses can lead to waste of time for citizens and create major environmental, economic and social problems. Cities face challenges such as irregular distribution of services and lack of service centers, which lead to unfair distribution of facilities and reduced quality of life.

1. Corresponding Author: a.dehghanm@shahroodut.ac.ir

Therefore, planning and distribution of services should be based on spatial and social justice. Accordingly, urban management can reduce spatial inequalities and prevent these problems by conscious action. This article analyzes the impact of spatial justice on the quality of life of citizens and improves access to quality resources and services in different urban areas. It also identifies effective methods for achieving spatial justice with an emphasis on the distribution of urban services and resources.

Methodology

In this study, in order to comprehensively examine and analyze the quality of spatial justice, the scoping review method has been used, which is used to identify and elaborate on various aspects of this issue by collecting, evaluating, and analyzing sources and previous studies. The scoping review method is a research approach that helps the researcher to first identify research questions and then summarize and combine them through searching, selecting, evaluating, and analyzing existing evidence to achieve precise answers to the questions raised.

Discussion and result

The framework of Arksey and O'Malley (2005) has been used in this study. The reason for choosing this framework is that it has simple instructions. The study of spatial justice, with an emphasis on the distribution pattern of urban services and resources, shows that the inappropriate distribution of urban services is one of the key challenges in achieving social justice and improving the quality of urban life. The findings of the study indicate that the concentration of services in specific urban areas, especially central cores, has created inequality in access to urban resources and services. These inequalities have not only exacerbated social and economic gaps, but have also had negative environmental and physical consequences. The present study showed that planning based on spatial justice and redistributing services based on the real needs of each region can help reduce these inequalities. Among the main suggestions are the decentralization of services, prioritizing underserved areas, and strengthening urban infrastructure. Also, citizen participation in decision-making processes and the use of modern analytical tools are considered key strategies for promoting spatial justice.

Conclusion

Finally, spatial justice, as a key tool in sustainable urban planning, plays an important role in improving the quality of life of citizens, reducing class gaps, and increasing public satisfaction. Accordingly, the development of comprehensive and operational policies for the equitable distribution of urban services and resources is an undeniable necessity.

Keywords: Spatial justice, social justice, service distribution, urban resources, Arksey and O'Malley scoping review method

Citation:

Tajeddin, A & Dehghanmongabadi, A. (2025). Explaining the indicators affecting spatial justice in organizing urban services based on the Scoping review method. *Journal of Urban Studies on Space and Place*, 9(35), 121-153. <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2058394.1135>

DOI: <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2058394.1135>

URL: https://jspr.jdisf.ac.ir/article_728865.html?lang=en

Copyrights:

©2023 by the authors. Published by Journal of Urban Studies on Space and Place.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions

of the Creative Commons Attribution 4.0 International

(CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)).

تبیین شاخص‌های تأثیرگذار بر عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری بر پایه روش مرور دامنه‌ای

علیرضا تاج‌الدین

دانشجوی کارشناسی مهندسی شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی شاهرود،
شاهرود، ایران.

ابوالفضل دهقان منگابادی^۱

استادیار گروه معماری و شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی شاهرود،
شاهرود، ایران.

چکیده

عدالت فضایی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی در تحقق عدالت اجتماعی و اقتصادی، تأثیر عمیقی بر کیفیت زندگی شهروندان دارد. سازمان‌دهی ناعادلانه خدمات شهری، به‌ویژه در مناطق مختلف یک شهر، می‌تواند موجب نابرابری‌ها و شکاف‌های طبقاتی شود. در بسیاری از شهرها، با گسترش جمعیت و توسعه شهری، مشکلات متعددی در دسترسی به امکانات شهری به وجود آمده است. این نابرابری‌ها موجب بروز مشکلات زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی می‌شود و همچنین به تضعیف انسجام اجتماعی و ایجاد نارضایتی عمومی در میان شهروندان منجر می‌شود. از این‌رو، توجه به عدالت فضایی و بهبود سازمان‌دهی خدمات شهری بر اساس نیازهای واقعی هر منطقه، به‌عنوان یک ابزار ضروری در برنامه‌ریزی شهری پایدار مطرح است. در صورتی که این عدالت فضایی رعایت نشود، مشکلات موجود در شهرها می‌تواند به بحران‌های بزرگ‌تری تبدیل شود. هدف مقاله حاضر، تبیین شاخص‌های تأثیرگذار بر عدالت فضایی و راهکاری اساسی در سازمان‌دهی خدمات شهری است. روش پژوهش مورد استفاده بر پایه روش مرور دامنه‌ای آرکسی و امالی است که در سال ۲۰۰۵ منتشر شد. همچنین در این پژوهش برای پاسخ به سؤالات مطرح‌شده، مطالعات پیشین مربوط به هدف مقاله نیز تحلیل و بررسی شده است. پژوهش حاضر نشان داد که عدالت فضایی تأثیر قابل توجهی بر کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی دارد. سازمان‌دهی ناعادلانه خدمات شهری، به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار، موجب تشدید مشکلات زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی می‌شود. برای حل این مسائل، ضرورت دارد که برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر عدالت فضایی صورت گیرد و خدمات شهری بر اساس نیازهای واقعی مناطق مختلف سازمان‌دهی شود. واژه‌های کلیدی: عدالت فضایی، عدالت اجتماعی، خدمات شهری، روش مرور دامنه‌ای آرکسی و امالی.

در مناطق مختلف، زمینه‌ساز تحقق این عدالت است (Hatami Nezhad et al., 2012: 17). به‌عنوان نقطه تلاقی بین فضا و عدالت اجتماعی، این رویکرد بر سازمان‌دهی عادلانه منابع و فرصت‌های ارزشمند تأکید دارد (Shakoor et al., 2023: 114). استفاده بهینه از فضاهای شهری و ایجاد شرایط دسترسی عادلانه به خدمات، موجب مکان‌یابی بهتر کاربری‌های شهری می‌شود (Aghili et al., 2023: 33). دسترسی به امکانات شهری یکی از مسائل مهم اقتصاد شهری است و سازمان‌دهی نامناسب خدمات می‌تواند موجب اتلاف زمان و بروز مشکلات زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی شود (Shakoor et al., 2022: 144). شهرها با چالش‌هایی نظیر بی‌نظمی در سازمان‌دهی خدمات و کمبود مراکز خدماتی مواجهند؛ بنابراین برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی خدمات باید بر اساس عدالت اجتماعی و فضایی صورت گیرد (Aghili et al., 2023: 34). مدیریت شهری با اتخاذ رویکردی آگاهانه می‌تواند نابرابری‌های فضایی را کاهش دهد و از پیامدهای منفی جلوگیری کند (Akhgari & Salarzai, 2022: 94). این مقاله به تبیین تأثیر عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری می‌پردازد. برای تحقق این هدف، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به سوالات زیر است:

۱. شاخص‌های تأثیرگذار بر عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری کدام‌اند؟
۲. راهکارهای کلیدی در جهت توسعه عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری بر پایه شاخص‌های تأثیرگذار کدام‌اند؟

۲- پیشینه پژوهش

با توجه به کلیدواژه‌های این پژوهش و جست‌وجوهای صورت‌گرفته، مطالعات متعددی در این حوزه انجام شده است که از میان آن‌ها، ۸ مورد بر اساس معیارهایی نظیر ارتباط مستقیم با اهداف پژوهش (به‌ویژه عدالت فضایی و برنامه‌ریزی شهری)، اعتبار علمی منابع،

با رشد جمعیت و گسترش شهرنشینی، کشورهای در حال توسعه با توزیع نامتوازن جمعیت مواجه شده‌اند. این ناپایداری باعث محرومیت برخی شهروندان از خدمات شهری و افزایش فاصله طبقاتی شده است (Saraci & Dasta, 2022: 45). ازاین‌رو، مفهوم عدالت فضایی که شاخه‌ای از عدالت اجتماعی است، اهمیت یافته و به دنبال سازمان‌دهی عادلانه خدمات شهری است (Pour ahmad et al., 2023: 12). عدالت فضایی به‌عنوان یکی از ابعاد بنیادی عدالت اجتماعی مطرح می‌شود که بر توزیع عادلانه فرصت‌ها و خدمات در فضاهای جغرافیایی تأکید می‌کند (Moroni & De Franco, 2024: 3). این مفهوم به دلیل نقش کلیدی در شکل‌دهی ساختارهای فیزیکی، اجتماعی و فضایی شهرها، در میان برنامه‌ریزان شهری و جغرافی‌دانان به‌طور فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته است (Moroni & De Franco, 2024: 1). این عدالت نیازمند برنامه‌ریزی شهری عادلانه است که خدمات را به‌گونه‌ای تخصیص دهد که از شکاف‌های اجتماعی جلوگیری کند و دسترسی برابر به امکانات را برای همه گروه‌ها تضمین کند (Feitosa et al., 2024: 732). عدالت فضایی چهارچوب عملی مهمی در برنامه‌ریزی شهری فراهم می‌آورد تا عدالت اجتماعی از طریق دسترسی عادلانه به خدمات شهری تحقق یابد (Okundi & Varol, 2024: 6). به‌عنوان یک اصل کلیدی، تخصیص منصفانه خدمات شهری نقش مهمی در تقویت انسجام اجتماعی و پیشبرد توسعه پایدار ایفا می‌کند؛ این رویکرد با کاهش نابرابری‌های جغرافیایی و تضمین دسترسی برابر به زیرساخت‌هایی مانند مراقبت‌های بهداشتی و حمل‌ونقل، بستر مناسبی برای ایجاد جوامع منسجم فراهم می‌کند (Okundi & Varol, 2024: 8). سازمان‌دهی مناسب فضاها و کاربری‌های شهری و ارائه خدمات با کیفیت و برابر

تنوع زمانی و جغرافیایی، و پوشش جنبه‌های نظری و کاربردی انتخاب شده‌اند. در ادامه، به معرفی این منابع پرداخته می‌شود. Saraei و Dasta در سال 2022، در مطالعه موردی محله‌های شهر اصفهان با عنوان تحلیل نابرابری فضایی در توزیع خدمات اداری انتظامی از منظر عدالت فضایی با روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و کتابخانه‌ای، به این نتیجه رسیدند که نابرابری در توزیع خدمات عمومی شهری در ایران، به‌ویژه در دسترسی به امکانات آموزشی و بهداشتی، سبب تشدید نابرابری‌های فضایی و جمعیتی شده است. همچنین Poor Ahmad et al در سال 2023، در مطالعه موردی شهر یاسوج با عنوان تحلیل عدالت فضایی در دسترسی به خدمات شهری به این نتیجه رسیدند متمرکز شدن خدمات عمومی در مرکز شهر، موجب شکل‌گیری جاذبه‌های عملکردی و ایجاد ساختار تک‌هسته‌ای در شهر می‌شود. بنابراین، ضروری است که تمرکززدایی در توزیع خدمات در سطح شهر مد نظر قرار گیرد. khaksari et al در سال 2021، به دنبال شناسایی الگوهای ناعادلانه دسترسی به خدمات و تأثیر آن بر نابرابری‌های جمعیتی و توسعه پایدار شهری بوده‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش حاکی از آن است که نابرابری در توزیع خدمات عمومی شهری در ایران، به‌ویژه در دسترسی به امکانات آموزشی، بهداشتی و تفریحی، به تشدید نابرابری‌های فضایی و جمعیتی منجر شده است. این مطالعه با تحلیل داده‌های آماری و جغرافیایی، الگوهای ناعادلانه دسترسی را در مناطق شهری برجسته کرده است. Aghili et al در مقاله خود که در سال 2023 به چاپ رسانده‌اند، به ارزیابی توزیع فضایی دستگاه‌های خدمات‌رسان با تأکید بر دسترسی در گرگان با استفاده از جمع‌آوری اطلاعات براساس منابع کتابخانه‌ای، اسنادی و مطالعات میدانی پرداخته‌اند. تحقیقات حاکی از آن است که شاخص‌های تأمین نیاز شهروندان، چرخه نامطلوب خدمات و فاصله طبقاتی

بیشترین تأثیر را در توزیع خدمات دارند و با رضایت شهروندان رابطه معناداری دارند. ناکارآمدی مدیریت شهری اصلی‌ترین مشکل، مدیریت آگاهانه دوم، ارائه بهینه خدمات سوم، و پایش مداوم در رتبه آخر قرار دارد. در رابطه تحلیل نابرابری‌های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی می‌توان به پژوهش Abdi et al در شهرستان قرچک که در سال 2019 با استفاده از آزمون موران و روش جینی و آزمون t-test انجام شده است، اشاره کرد. نتایج پژوهش آنان حاکی از آن است که در شهرستان قرچک، خدماتی مانند آموزش، درمان، فرهنگ و ورزش به‌صورت ناعادلانه توزیع شده‌اند؛ دسترسی محلات متناسب با جمعیت نیست و این موضوع نارضایتی و کاهش کیفیت زندگی را در پی داشته است. از میان پژوهش‌های بین‌المللی، می‌توان به مطالعه Moroni و De Franco که در سال ۲۰۲۴ منتشر شده است، اشاره کرد. آنها در این پژوهش به بررسی و بازتعریف انتقادی مفهوم عدالت فضایی (Spatial Justice) با تمرکز بر نقش نهادهای عمومی و جنبه‌های توزیعی آن پرداخته‌اند. بر این اساس، این پژوهش، عدالت فضایی مفهومی مشتق شده از عدالت اجتماعی است که به نحوه عملکرد نهادهای عمومی در قبال افراد در بستر فضا می‌پردازد. مقاله با تحلیل پنج وضعیت مختلف از جمله توزیع منابع، مالکیت زمین، استفاده از فضاهای عمومی و تفکیک مکانی، نشان می‌دهد که عدالت فضایی بدون بررسی نهادهای مسئول معنای مستقلاً ندارد. همچنین در پژوهشی تحت عنوان ارتقای دسترسی جغرافیایی عادلانه به مراقبت‌های بهداشتی اولیه در شهرستان میگوری، کنیا که توسط varol و okundi در سال ۲۰۲۴ انجام گرفته با استفاده از تحلیل شبکه در محیط ArcGIS و مدل تخصیص مکان (MCLP)، دسترسی فضایی جمعیت به مراکز بهداشتی در شهرستان میگوری بررسی شد. ابتدا سه شبکه حمل‌ونقل (پاده‌روی، موتور و خودرو) مدل‌سازی شد و با تحلیل ناحیه خدماتی،

پوشش جغرافیایی مراکز موجود ارزیابی شد. سپس با مدل‌سازی تخصیص مکان، مراکز بهینه برای ارتقا شناسایی شدند تا شکاف‌های فضایی کاهش یابند و عدالت در دسترسی به خدمات بهداشتی بهبود یابد. نتایج این پژوهش نشان داد که ارتقای امکانات موجود و بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل می‌تواند دسترسی منصفانه‌تری برای جمعیت روستایی فراهم کند. Barbieri و همکاران در سال ۲۰۱۹ به دنبال این بودند که مفهوم عدالت مکانی را به صورت کمی و مبتنی بر داده‌های جمعیتی و اجتماعی در مقیاس شهری تعریف و تحلیل کنند تا بتوانند نابرابری‌ها و تفاوت‌های فضایی-اجتماعی را در شهرهای بزرگ ایتالیا به صورت دقیق‌تر و چندبعدی شناسایی و توصیف کنند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در شهرهای مختلف ایتالیا، الگوهای اجتماعی-جمعیتی به پنج خوشه عمده تقسیم می‌شوند: مناطق بالاتر، مناطق میانه‌رده، مناطق با جمعیت سالمند، مناطق خانوارهای جوان و مناطق کارگری-فروسلوده. همچنین تفاوت‌های قابل توجهی بین شهرهای مرکز-شمال و جنوب ایتالیا دیده شد که نشان‌دهنده نابرابری‌های فضایی و اجتماعی در سطح شهری است. این یافته‌ها اهمیت تحلیل‌های دقیق‌تر و مکان‌محور را برای فهم عدالت فضایی تأکید می‌کند. مطالعات انجام‌شده در حوزه عدالت فضایی نشان می‌دهد که دسترسی ناعادلانه به خدمات شهری نظیر آموزش، بهداشت و امکانات رفاهی، از چالش‌های اساسی در نظام برنامه‌ریزی شهری به شمار می‌آید. نتایج پژوهش‌های داخلی حاکی از آن است که تمرکز خدمات در بخش‌های مرکزی شهر، موجب شکل‌گیری ساختارهای تک‌هسته‌ای و افزایش نابرابری‌های فضایی و اجتماعی شده است. در مقابل، مطالعات بین‌المللی بر بازنگری در مفهوم عدالت فضایی، نقش نهادهای عمومی، و لزوم توجه به ویژگی‌های بومی و زمینه‌ای تأکید می‌کنند. همچنین ناکارآمدی مدیریت شهری و غفلت از نیازهای واقعی ساکنان، از موانع اصلی در

تحقق عدالت فضایی عنوان شده است.

۳- مبانی نظری

عدالت به معنای آن است که هر فرد بر اساس استحقاق و شایستگی خود از منابع و فرصت‌ها بهره‌مند شود. این مفهوم به معنی تقسیم منصفانه تسهیلات در جامعه است (Abyat et al., 2017: 64). مفهوم عدالت را می‌توان به دو شکل افقی و عمودی تقسیم‌بندی کرد. عدالت افقی به این معناست که با افراد در شرایط مشابه باید به‌طور یکسان رفتار شود، در حالی که عدالت عمودی به برخورد متفاوت ولی مناسب با افراد در شرایط نابرابر اشاره می‌کند (Khaksari et al., 2021: 795). مفهوم عدالت را می‌توان به دو دسته تخصیصی و توزیعی نیز تقسیم کرد؛ عدالت تخصیصی به این معناست که منابع مشترک به‌گونه‌ای بین بخش‌ها توزیع شود که بخش‌های کارآمدتر سهم بیشتری دریافت کنند. از سوی دیگر، عدالت توزیعی به چگونگی تقسیم دستاوردهای یک فعالیت میان افرادی می‌پردازد که در فرآیند تولید و تأمین منابع آن نقش داشته‌اند (Khaksari et al., 2021: 795). عدالت دارای جنبه‌های مختلف است که شامل عدالت اجتماعی، فضایی، جغرافیایی و محیطی می‌شود. این گستردگی بیانگر پیچیدگی و جامعیت این مفهوم است (Babaei et al., 2024: 100). امروزه در فضای شهری توجه به عدالت یکی از شاخص‌های مهم و اصلی توسعه شهر محسوب می‌شود. بی‌نظمی در سازمان‌دهی و مکان‌یابی خدمات، همراه با کمبود تعداد کافی مراکز خدماتی، از مشکلات جدی است که بسیاری از شهرها با آن مواجه هستند. سازمان‌دهی ناعادلانه این خدمات در مناطق مختلف شهر، بر اساس نیازهای واقعی هر منطقه، کیفیت زندگی شهری را تهدید و نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی را تشدید می‌کند. در نتیجه، توجه به عدالت فضایی در شهرها بسیار مورد توجه است (Ahmadi & Shamsi pour, 2020: 77). برنامه‌ریزان شهری همواره در تلاش بوده‌اند تا با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در محیط،

که برای دسترسی به منابع و فرصت‌ها ضروری است (Nazarabadian et al., 2024: 654). در عدالت فضایی، دو رویکرد اصلی وجود دارد که عبارت‌اند از: توزیع فضایی و فرآیند تصمیم‌سازی. هدف رویکرد اول ایجاد دسترسی منصفانه به منابعی مانند آموزش است و رویکرد دوم به فرآیندهای تصمیم‌سازی اشاره دارد و شامل بازنمایی‌های مربوط به فضا، مکان و هویت می‌شود (Modiri et al., 2019: 153). این رویکردها چهارچوبی کاربردی را معرفی می‌کنند که شامل مجموعه‌ای از شاخص‌هاست و به سه بعد اصلی عدالت فضایی، قوانین و فرایندها می‌پردازد و سه جنبه کلیدی مراحل اجرایی، شناسایی مسائل و توزیع منابع به شکل عادلانه را نیز در نظر می‌گیرد (Zebardast et al., 2020: 984). نمودار شماره (۱) چهارچوبی مفهومی از انواع عدالت فضایی را ارائه می‌دهد (Nazarabadian et al., 2024: 659).

عدالت فضایی به رابطه میان فضا و قدرت توجه دارد، زیرا سیاست‌گذاری‌های شهری نابرابری‌های اجتماعی را تقویت می‌کنند یا کاهش می‌دهند (Yazar, 2024: 10 & York). این مفهوم بر پاسخ‌گویی به نیازهای گروه‌های حاشیه‌ای، مانند زنان، سالمندان و اقشار کم‌درآمد تأکید می‌کند تا فضاهای شهری فراگیر شوند (Bleibleh, 2024: 15 & Awad). عدالت فضایی به‌عنوان یک فرآیند پویا، به مشارکت فعال جامعه در تصمیم‌گیری‌های شهری نیازمند است. این مشارکت حس تعلق را تقویت و به ایجاد شهرهای عادلانه کمک می‌کند (Huang et al., 2024: 16). عدالت

به عدالت در سازمان‌دهی خدمات شهری دست یابند و این خدمات را به‌طور برابر و عادلانه تخصیص دهند (Aghili et al., 2023: 34). اما سازمان‌دهی ناکارآمد خدمات شهری به مشکلات متعددی مانند تراکم جمعیت، آلودگی هوا و جابه‌جایی‌های ناخواسته جمعیتی منجر شده است. این مسائل موجب شده‌اند که چگونگی سازمان‌دهی خدمات شهری به یکی از چالش‌های اساسی کشورهای توسعه‌یافته تبدیل شود (Hosseini et al., 2016: 100). یکی از ابعاد مهم عدالت، عدالت فضایی است که به توزیع عادلانه منابع و امکانات بین همه افراد و گروه‌های اجتماعی اشاره دارد. این مفهوم به رعایت حقوق برابر انسان‌ها، حفظ کرامت انسانی و تقویت عزت نفس اجتماعی می‌پردازد (Annabestani & Hosseini, 2018: 314). عدالت فضایی چهارچوبی چندلایه و پویاست که از شناسایی نابرابری‌ها در مقیاس‌های خرد محلی تا هماهنگی فضایی در سطوح کلان سرزمینی عمل می‌کند. این مفهوم بر تحلیل دقیق سازمان‌دهی منابع و خدمات در فضاهای مختلف تأکید می‌کند و هدف آن فراهم کردن دسترسی برابر و منصفانه برای تمامی گروه‌های اجتماعی است (Smith et al., 2023). عدالت فضایی و تحرک مفاهیمی نزدیک به هم هستند که از جهات مختلف با هم تلاقی می‌کنند. عدالت فضایی با در نظر گرفتن شرایط اجتماعی-اقتصادی گروه‌های مختلف مردم به توزیع عادلانه منابع و فرصت‌ها در فضا اشاره می‌کند. از سوی دیگر، تحرک، توانایی حرکت آزادانه و آسان در یک فضاست

نمودار شماره (۱): انواع عدالت فضایی در شهر (منبع: Nazarabadian et al., ۲۰۲۴: ۶۵۹)

پژوهشگران و صاحب‌نظران، عدالت فضایی را از جنبه‌های مختلف بررسی و به چهار دستل زیر تقسیم می‌کنند:

- برابری در دسترسی به فرصت‌ها؛
- تأمین منابع بر اساس نیازها؛
- تأمین عادلانه تقاضاها؛
- رعایت اصول بازار در توزیع منابع.

در جدول شماره (۱) تعاریف و دسته‌بندی این رویکردها ارائه شده است (احمدی و شمسی‌پور، ۱۳۹۹: ۷۶). عدالت مفهومی بنیادین در اندیشه اجتماعی است که به معنای توزیع منصفانه فرصت‌ها، منابع و حقوق در جامعه شناخته می‌شود (Abyat et al., 2017: 64). عدالت اجتماعی این معنا را در بستر روابط انسانی گسترش می‌دهد و به توازن در بهره‌مندی از خدمات، مشارکت و موقعیت‌های اقتصادی و فرهنگی میان افراد و گروه‌های مختلف جامعه می‌پردازد (Annabestani, 2018: 314). عدالت فضایی به‌عنوان بعد مکانی عدالت اجتماعی، بر نحوه سازمان‌دهی فضایی این فرصت‌ها و منابع در سطح شهر تمرکز دارد و بررسی می‌کند که آیا ساختار فضایی شهر توانسته زمینه‌ای برای دسترسی برابر فراهم کند یا به بازتولید نابرابری‌ها دامن زده است (Barbieri et al., 2019: 5). این سه مفهوم به‌شکلی درهم‌تنیده عمل می‌کنند: عدالت اجتماعی هدف کلان است، عدالت فضایی

فضایی همچنین به تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی در دسترسی به فضاهای عمومی توجه دارد تا کیفیت زندگی بهبود یابد (Barbieri et al., 2019: 18). در کشورهای اروپایی و آمریکا، عدالت فضایی یکی از مؤلفه‌های کلیدی توسعه پایدار شهری به‌شمار می‌رود و فراتر از توزیع فیزیکی منابع، بر تضمین دسترسی متوازن همه شهروندان به خدمات عمومی، فضاهای سبز، حمل‌ونقل و فرصت‌های اقتصادی تأکید می‌کند (Barbieri et al., 2019: 5). این مناطق با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) و داده‌های رصد لحظه‌ای، نابرابری‌های فضایی را به‌طور مستمر شناسایی و تحلیل می‌کنند و بر اساس آن، سیاست‌های تعدیل‌کننده و برنامه‌ریزی‌های هدفمند را تدوین می‌نمایند (Mark et al., 2025: 4). عدالت فضایی در این چهارچوب، تنها به توزیع متوازن منابع محدود نمی‌شود، بلکه فرآیندی چندبعدی است که شامل مشارکت فعال شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها و بازنمایی منصفانه گروه‌های اجتماعی مختلف در سیاست‌گذاری‌های شهری نیز می‌شود (Woods, 2023: 8). به این ترتیب، کشورهای اروپایی و آمریکایی تلاش می‌کنند تا از طریق بهبود دسترسی فضایی و ارتقای کیفیت محیط‌های شهری، نابرابری‌ها را کاهش دهند و شهرهای فراگیر و عادلانه‌تری ایجاد کنند (Bleibleh & Awad, 2024: 15). به‌طور کلی،

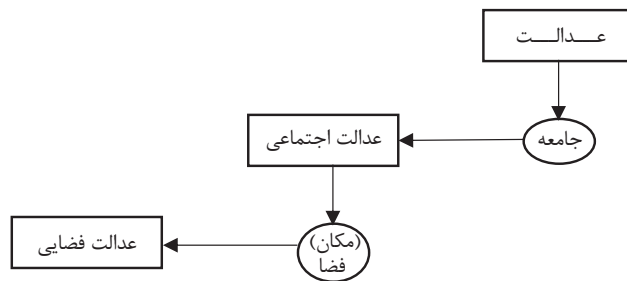
جدول شماره (۱): تقسیم‌بندی عدالت فضایی از دیدگاه‌های مختلف (منبع: احمدی و شمسی‌پور، ۱۳۹۹: ۷۶)

تعریف	انواع عدالت فضایی	
● هر شخص سهم برابر دریافت می‌کند.	- سهم برابر	* عدالت به‌عنوان برابری
● افراد توانایی برابر برای فرصت‌های برابر دارند.	- عدالت برابر	
● سهم‌های توزیع‌شده برای متعادل کردن نابرابری‌های موجود است.	- عدالت جبرانی	
● خدمات متناسب با نیازها توزیع می‌شود.	* عدالت نیازمحور	
● دریافت منفعت در ارتباط با سطح پرداختی است.	* عدالت بازار	
● منافع متناسب با سطح تقاضای شهروندان توزیع می‌شود.	* عدالت تقاضا محور	

ابزار سنجش فضایی آن و عدالت به معنای عام، بنیانی نظری است که چهارچوب تحلیلی را فراهم می‌کند (Uitermark et al., 2024: 543). از این منظر، بی‌عدالتی در فضا، نه تنها مسئله‌ای کالبدی، بلکه نشانه‌ای از بی‌عدالتی‌های ساختاری در نظام اجتماعی است. بر اساس مباحث گفته‌شده، رابطه میان سه مفهوم عدالت، عدالت اجتماعی و عدالت فضایی را می‌توان در قالب نمودار شماره (۲) ارائه کرد (Khaksari et al., 2020: 796).

عدالت اجتماعی در یک شهر باید به گونه‌ای سازماندهی شود که پاسخگوی نیازهای جمعیتی مختلف باشد و تخصیص منابع در سطح منطقه‌ای به نحوی صورت گیرد که تمام افراد، بدون در نظر گرفتن تفاوت‌های اجتماعی، اقتصادی یا جغرافیایی بر اساس شایستگی‌ها و حقوق خود به منابع دسترسی پیدا کنند (Sarai & Dasta, 2021: 47). عدالت اجتماعی بر اساس سه اصل نیاز، منفعت عمومی و استحقاق شکل می‌گیرد. افراد باید به منابع و مزایا به طور برابر دسترسی داشته باشند، هرچند نیازها متفاوت است. کسانی که در ایجاد منافع عمومی نقش دارند، نسبت به دیگران حق بیشتری دارند و افرادی که در مشاغل سخت و پرزحمت کار می‌کنند، باید حقوق بیشتری دریافت کنند (Khaksari et al., 2020: 795). عدالت فضایی مانند پلی عمل می‌کند که عدالت اجتماعی را به سطح

عمل و واقعیت‌های جغرافیایی می‌آورد و اطمینان می‌دهد که عدالت در فضای فیزیکی شهرها و جوامع به درستی برقرار شده است. به طور کلی، عدالت فضایی بر اساس مفهومی که از عدالت اجتماعی اقتباس شده، به این معناست که باید با تمامی افراد، صرف‌نظر از محل سکونت آنها، به طور برابر و منصفانه برخورد شود (Pour ahmad et al., 2022: 12). تراکم نابرابر مراکز خدمات شهری موجب تفاوت در ارزش زمین‌ها و دامن زدن به جدایی اجتماعی در داخل شهرها شده است. در این میان، برنامه‌ریزی شهری نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به این جدایی‌ها و تفاوت‌های سطح زندگی ایفا می‌کند. با افزایش جمعیت و گسترش شهر در ابعاد افقی و عمودی، شرایط زیست‌محیطی به حدی وخیم می‌شود که فضاهای شهری غیرقابل سکونت می‌شوند (Abdi et al., 2018: 71). در مناطق روستایی، برنامه‌ریزی عدالت‌محور باید هم حفظ هویت بومی و هم پاسخگویی به نیازهای توسعه‌ای را مدنظر قرار دهد و ضمن حمایت از یکپارچگی فضایی، حساسیت‌های محلی را نیز در نظر بگیرد (Bavnbaek & Thuesen, 2025: 5-7). تشخیص موارد بی‌عدالتی فضایی و توصیف آن‌ها به طور عمومی نسبتاً آسان است، اما شناسایی و فهم عواملی که باعث شکل‌گیری این نابرابری‌ها یا جغرافیای ناعادلانه می‌شوند، فرآیندی پیچیده و چالش‌برانگیز است (Lotfalizadeh et al.,

نمودار شماره (۲): رابطه میان عدالت، عدالت اجتماعی و عدالت فضایی (منبع: Khaksari et al., 2020: 796)

45: 2023). با تحلیل نابرابری‌های موجود در توزیع خدمات و شناسایی الگوهای فضایی بی‌عدالتی شهری، می‌توان خدمات دارای وضعیت بحرانی و همچنین مناطق شهری با بیشترین سطح نابرابری را مشخص نمود. به این ترتیب، مدیریت شهری با رویکردی آگاهانه می‌تواند با توزیع بهینه خدمات عمومی و تخصیص عادلانه‌تر منافع اجتماعی، از طریق سیاست‌های فضایی هدفمند، نه تنها نابرابری‌های شهری را کاهش دهد، بلکه کیفیت زندگی شهروندان را ارتقا ببخشد و توسعه پایدار شهری را محقق کند (Bahadori & Behvandi, 2020: 43).

۴- روش پژوهش

در این پژوهش، با هدف شناسایی و تبیین شاخص‌های تأثیرگذار بر عدالت فضایی در سازماندهی خدمات شهری، از روش مرور دامنه‌ای (Scoping Review) بهره گرفته شده است. این روش با گردآوری، ارزیابی و بررسی منابع و مطالعات پیشین، امکان درک عمیق‌تر جنبه‌های گوناگون موضوع را فراهم می‌کند. بر اساس چهارچوب آرکسی و امالی (۲۰۰۵)، این فرآیند شامل تعیین پرسش‌های پژوهش، جست‌وجوی نظام‌مند، انتخاب منابع مرتبط، استخراج اطلاعات و تلفیق یافته‌ها برای دستیابی به دیدگاهی یکپارچه است. علت انتخاب این چهارچوب، سادگی راهنمایی‌های آن و انعطاف‌پذیری‌اش در کاوش ابعاد متنوع موضوع، از جمله نقش نهادهای عمومی و چگونگی دسترسی به خدمات شهری است. این روش به پژوهش حاضر کمک می‌کند تا با تمرکز بر جنبه‌های کمتر بررسی شده

نمودار شماره (۳): مراحل انجام پژوهش بر پایه روش مرور دامنه‌ای

جدول شماره (۲): تنظیم سؤالات پژوهش

پاسخ پرسش	پارامترهای پرسشی	
تبیین تأثیر عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری	What	چه چیزی؟
منابع علمی پژوهشی منتشرشده در زمینه تبیین تأثیر عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری	Who	چه جامعه‌ای؟
مقالات فارسی در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۳ و مقالات بین‌المللی در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۵	When	چه زمانی؟
ارزیابی کیفیت منابع، خلاصه‌سازی داده‌ها، نکته‌برداری، ترکیب شواهد	How	چه روشی؟

۲-۴- گام دوم: شناسایی مطالعات مرتبط

services در پایگاه‌های بین‌المللی، Scopus، DOAJ، ResearchGate و ScienceDirect استخراج شدند. در مجموع، طبق جدول شماره ۳، تعداد ۶۰ مقاله فارسی و ۱۹ مقاله انگلیسی به‌عنوان منابع مرتبط انتخاب شدند. در میان منابع فارسی، در پایگاه Magiran تعداد ۴ مقاله یکتا (صرفاً موجود در این پایگاه) و ۲۲ مقاله مشترک با دیگر پایگاه‌ها یافت شد. در NoorMags نیز ۶ مقاله یکتا و ۶ مقاله مشترک (غیر از موارد محاسبه‌شده در Magiran) شناسایی شد. پایگاه SID شامل ۴ مقاله یکتا و ۸ مقاله مشترک با پرتال جامع علوم انسانی بود. همچنین، در پرتال جامع علوم انسانی ۱۰ مقاله یکتا

این پژوهش با تمرکز بر مطالعات انجام‌شده به زبان‌های فارسی و انگلیسی در زمینه تأثیر عدالت فضایی بر سازمان‌دهی خدمات شهری، در بازه زمانی مشخص‌شده صورت پذیرفت. جست‌وجوی منابع فارسی با بهره‌گیری از کلیدواژه‌های «عدالت فضایی»، «خدمات شهری» و «نابرابری فضایی» به‌صورت ترکیبی و منفرد در پایگاه‌های اطلاعاتی، Magiran، NoorMags، SID و پرتال جامع علوم انسانی انجام شد. همچنین، منابع انگلیسی با استفاده از کلیدواژه‌های spatial justice، spatialinequality و urban

جدول شماره (۳): انتخاب منابع مرتبط با کلیدواژه‌های ذکرشده در پایگاه‌های اینترنتی

پایگاه‌ها	تعداد مقالات یکتا	تعداد مقالات مشترک	مجموع مقالات
Magiran	۴	۲۲	۲۶
Noor Mags	۶	۶	۱۲
SID	۴	۸	۱۲
پرتال جامع علوم انسانی	۱۰	۰	۱۰
scopus	۳	۰	۳
DOAJ	۱	۰	۱
ResearchGate	۳	۰	۳
ScienceDirect	۱۲	۰	۱۲

جدول شماره (۴): معیارهای ورود و خروج

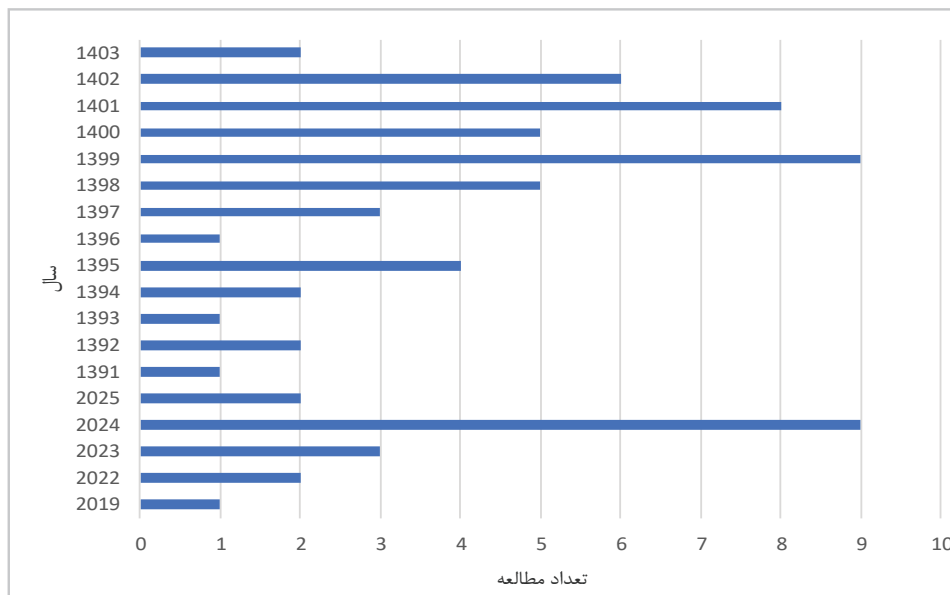
معیارهای خروج مقاله از مطالعه	معیارهای ورود مقاله به مطالعه
محتوای کلی مقاله مربوط به عدالت قضایی نباشد.	روش‌شناسی پژوهش به صورت شفاف و دقیق شرح داده شده باشد.
مقالات به صورت کنفرانسی نباشند.	اهداف مقاله به وضوح بیان شده باشد.
مقالاتی که نتایج مشابه با تحقیقات قبلی داشتند.	نتایج ارائه شده به طور کامل توضیح داده شده باشند.

با تمرکز بر کیفیت عدالت قضایی انتخاب شدند. بررسی منابع منتخب نشان می‌دهد که حدود ۷۵ درصد منابع به زبان فارسی و ۲۵ درصد به زبان انگلیسی هستند. از میان مقالات فارسی، ۵۷ درصد مربوط به سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ و ۴۳ درصد مربوط به سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ هستند. در مورد مقالات انگلیسی، ۱۸ درصد به سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۲ و ۸۲ درصد به سال‌های ۲۰۲۳، ۲۰۲۴، و ۲۰۲۵ تعلق دارند. نمودار شماره (۴) سهم منابع منتخب را بر اساس سال انتشار در بازه زمانی مورد نظر نشان می‌دهد.

در ادامه، به بررسی روش‌های پژوهش و جمع‌آوری داده‌های مطالعات منتخب پرداخته شده و نتایج به دست آمده در جدول شماره (۵) نمایش داده شده‌اند. به صورت کلی، روش‌های مطرح شده را می‌توان را در

به دست آمد و صرفاً همان تعداد در محاسبات نهایی لحاظ شد. در خصوص مقالات انگلیسی نیز، ۳ مقاله از scopus، ۱ مقاله از DOAJ، ۳ مقاله از ResearchGate و ۱۲ مقاله از ScienceDirect استخراج شد. ۳-۴- گام سوم: انتخاب مطالعات مرتبط
برای استفاده مناسب از مطالعات یافت شده، متن مقالات به طور دقیق بررسی شد و طبق معیارهای ورود و خروج که در جدول شماره (۴) ذکر شده است، مقالات اصلی انتخاب شدند.

با توجه به معیارهای ذکر شده و معیارهای دیگری همچون نوع پژوهش، روش جمع‌آوری داده‌ها، تاریخ انتشار، مکان مورد مطالعه و ارزش پژوهش ۱۱ مقاله فارسی و ۲ مقاله انگلیسی حذف شدند و در نهایت ۶۶ مقاله پژوهشی (۴۹ مقاله فارسی و ۱۷ مقاله انگلیسی)

نمودار شماره (۴): توزیع فراوانی مطالعات به تفکیک سال مطالعه

جدول شماره (۵): بررسی مطالعات منتخب بر اساس روش پژوهش و جمع‌آوری داده‌ها

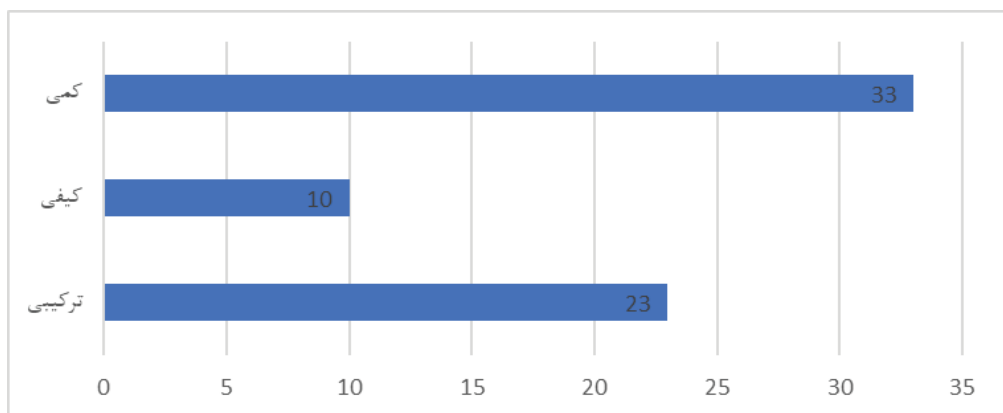
روش جمع‌آوری داده‌ها				روش پژوهش			منابع
تحلیل مکانی	تحلیل مستندات	مشاهدات میدانی	پرسشنامه	ترکیبی	کیفی	کمی	
		✓	✓			✓	سنجش و تحلیل عدالت فضایی در توزیع کاربری‌های خدماتی در سطح محلات شهری مطالعه موردی: محلات منطقه پنج شهر رشت
			✓	✓			تحلیل توزیع خدمات شهری و شناسایی پیشران‌های مؤثر بر عدالت فضایی با رویکرد آینده‌پژوهی (مورد مطالعه: شهر یاسوج)
		✓	✓			✓	تحلیل عدالت فضایی در دسترسی به خدمات شهری نمونه موردی: شهر یاسوج
	✓					✓	تحلیلی بر وضعیت شاخص‌های توسعه شهری با رویکرد عدالت فضایی، مطالعه موردی: شهر ایلام
		✓	✓			✓	ارزیابی توزیع فضایی دستگاه‌های خدمات‌رسان با تأکید بر دسترسی (نمونه موردی گرگان)
✓			✓			✓	تحلیل الگوی پراکندگی خدمات عمومی بر مبنای رویکرد عدالت فضایی مطالعه موردی: شهر جهرم
	✓			✓			ارائه الگوی ساختاری راهبردی برای توسعه خدمات عمومی شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان)
✓		✓				✓	سنجش کمی عدالت فضایی خدمات شهری در شهرهای اسلامی از طریق تحلیل‌های مکانی- فضایی (نمونه موردی: شهر سبزوار)
			✓			✓	شهر و عدالت فضایی؛ تحلیلی بر پراکنش شاخص‌های توسعه پایدار در عدالت فضایی شهر: مطالعه موردی مناطق شهر شیراز
			✓			✓	تحلیل نابرابری فضایی در توزیع خدمات اداری انتظامی از منظر عدالت فضایی نمونه پژوهش: محله‌های شهر اصفهان
		✓	✓	✓			تحلیلی بر توزیع فضایی خدمات شهری با محوریت عدالت اجتماعی و تأکید بر رضایت شهروندان (مورد مطالعه: منطقه ۱۱ مشهد)
	✓					✓	بررسی لایه‌های ذهنی عدالت فضایی شهری در شهر جدید پرد
		✓	✓			✓	تحلیل فضایی الگوی توسعه متوازن شهری با رویکرد عدالت فضایی (مورد مطالعه: شهر آمل)
✓			✓			✓	تحلیل عدالت فضایی در توزیع کاربری‌های خدماتی در مناطق شهری (نمونه موردی: مناطق پنج‌گانه- ارومیه)
	✓			✓			تأکید بر عدالت فضایی از طریق تبیین چهارچوب مفهومی محیط پاسخ‌ده به نیازهای مبتنی بر جنسیت دانشجویان

روش جمع‌آوری داده‌ها				روش پژوهش			منابع
تحلیل مکانی	تحلیل مستندات	مشاهدات میدانی	پرسشنامه	نظری	کیفی	کمی	
			✓			✓	تحلیلی بر عدالت فضایی در توزیع خدمات؛ با تأکید بر مدیریت شهری (مورد مطالعه: محلات منطقه چهار زاهدان)
	✓			✓			تحلیل پژوهش‌های عدالت فضایی در برخورداری از خدمات شهری در ایران
✓			✓			✓	تحلیل فضایی توزیع و دسترسی به خدمات شهری در سطح محلات شهری با رویکرد عدالت فضایی (مطالعه موردی: کاربری‌های تجاری شهر اردبیل)
	✓			✓			تبیین مفهوم عدالت فضایی در اجرای طرح‌های جامع شهری (نمونه موردی: شهر گلپایگان)
		✓	✓			✓	ارزیابی میزان تحقق عدالت فضایی و توزیع خدمات شهری در سطح منطقه ۴
✓			✓	✓			ارزیابی توزیع فضای سبز شهری با استفاده از رویکرد عدالت فضایی در شهر زنجان
			✓			✓	تحلیل توزیع خدمات عمومی با رویکرد عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر بجنورد)
	✓			✓			برنامه‌ریزی راهبردی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: کلان‌شهر اهواز)
		✓	✓		✓		تحلیل و بررسی خدمات عمومی شهر اهر با تأکید بر عدالت فضایی
	✓			✓			عدالت فضایی و نقش آن در توسعه و کیفیت زندگی شهرها
			✓			✓	سنجش عدالت فضایی خدمات عمومی در بین شهرستان‌های استان آذربایجان غربی
		✓	✓	✓			تحلیلی بر وضعیت نواحی شهر مهاباد به لحاظ مؤلفه‌های خدمات شهری با تأکید بر عدالت فضایی
✓			✓			✓	تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر توزیع خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی (مطالعه موردی: نواحی شهرستان ماکو)
	✓				✓		تبیین الگو و تحلیل نحوه توزیع خدمات شهری در شهرهای نفت خیز (مطالعه موردی: آبادان)
✓			✓			✓	تحلیل فضایی توزیع خدمات شهری با رویکرد عدالت اجتماعی (مطالعه موردی: منطقه ۱۱ شهر تهران)

روش جمع‌آوری داده‌ها				روش پژوهش			منابع
تحلیل مکانی	تحلیل مستندات	مشاهدات میدانی	پرسشنامه	ترکیبی	کیفی	کمی	
			✓	✓			ارتباط عدالت فضای شهری با رفاه حال سالمندان در فضاهای مختلف شهری (مطالعه موردی: منطقه ۵ تهران)
		✓	✓	✓			تحلیل نابرابری‌های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهرستان قرچک)
	✓				✓		عدالت اجتماعی، عدالت فضایی و توسعه
	✓					✓	ابعاد عدالت فضایی مؤثر بر کیفیت زندگی در روستاهای شهرستان اردبیل
✓			✓			✓	تحلیل نابرابری‌های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر مریوان)
			✓			✓	بررسی توزیع خدمات شهری در راستای عدالت فضایی (مطالعه موردی: مناطق چهارگانه شهر کرمان)
		✓	✓	✓			بررسی تطبیقی سطح امنیت در پارک‌های شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: پارک‌های شهری مشهد)
	✓				✓		راهکارهای دستیابی به عدالت فضایی در ایران
			✓			✓	بررسی عدالت فضایی در توزیع خدمات، با تأکید بر مدیریت شهری (مطالعه موردی: محلات منطقه ۱۹ تهران)
			✓			✓	تحلیلی بر توزیع خدمات شهری در کلان‌شهر اهواز از منظر عدالت فضایی
✓			✓	✓			تحلیل فضایی پراکنش جمعیت و خدمات شهری از منظر عدالت اجتماعی با استفاده از روش ترکیبی (مطالعه موردی: شهر بناب)
✓			✓			✓	سنجش عدالت فضایی در توزیع مکانی کاربری‌های آموزشی شهر اردبیل
✓			✓			✓	تحلیل فضایی جمعیت و خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر خرم‌آباد)
			✓	✓			بررسی عدالت فضایی در توزیع امکانات و خدمات بهداشتی-درمانی در شهرستان‌های استان خوزستان
✓			✓	✓			تحلیل فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت اجتماعی، مورد: نواحی شهری خرم‌آباد
			✓	✓			بررسی و تحلیل توزیع فضایی خدمات شهری در مناطق شهری با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: مناطق حوزه جنوبی تهران)

روش جمع‌آوری داده‌ها				روش پژوهش			منابع
تحلیل مکانی	تحلیل مستندات	مشاهدات میدانی	پرسشنامه	نظری	کیفی	کمی	
✓			✓			✓	سنجش الگوی توزیع فضایی خدمات شهری در منطقه ۵ شهر تهران به کمک مدل آنتروپی و ویلیامسون
✓			✓	✓			بررسی و سنجش عدالت فضایی بهره‌مندی از خدمات عمومی شهری بر اساس توزیع جمعیت و قابلیت دسترسی در شهر بابلسر
✓			✓			✓	تحلیل فضایی پراکندگی جمعیت و توزیع خدمات در شهر بندرانزلی بر اساس مدل تاپسیس
✓	✓			✓			Assessment and optimization of spatial equity for urban parks: A case study in Nanjing, China
	✓		✓	✓			Socio-spatial justice through public participation? A mixed-methods analysis of distributive justice in a consultative transport planning process in Germany
	✓	✓			✓		Everyday lived experience and 'carescape' of women street vendors: Spatial Justice in Al-Hisba Marketplace, Ramallah/Al-Bireh, Palestine
✓	✓					✓	A Planner's quest for identifying spatial (in)justice in local communities: A case study of urban census tracts in North Carolina, USA
	✓	✓		✓			Nature-based solutions through collective actions for spatial justice in urban green commons
	✓	✓			✓		Navigating spatial justice: Exploring municipal planners' logics in differentiated village planning
✓	✓					✓	In search of spatial justice. Towards a conceptual and operative framework for the analysis of inter- and intra-urban inequalities using a geo-demographic approach. The case of Italy
	✓				✓		Spatial justice: A fundamental or derivative notion?
✓		✓				✓	The spatial justice of school distribution in Jakarta
✓	✓					✓	A multi-scale approach mapping spatial equality of urban public facilities for urban design
✓						✓	Spatial justice in healthcare: Advancing equitable geographic access to primary healthcare in Migori County, Kenya

روش جمع‌آوری داده‌ها				روش پژوهش			منابع
تحلیل مکانی	تحلیل مستندات	مشاهدات میدانی	پرسشنامه	ترکیبی	کیفی	کمی	
✓	✓					✓	Urban structure to determine equitable city growth for spatial justice: A case study of Chía-Bogotá, Colombia
✓	✓					✓	Analyzing the impact of equitable urban service distribution on citizen mobility: a spatial justice perspective
✓	✓			✓			Neoliberalization and urban redevelopment: the impact of public policy on multiple dimensions of spatial inequality
	✓				✓		Operationalizing spatial justice in urban planning: bridging theory with practice
✓	✓			✓			Rural-urban inequalities and spatial justice in Europe
	✓				✓		The concept of spatial justice and the European Union's territorial cohesion

نمودار شماره (۵): توزیع فراوانی مطالعات برحسب روش پژوهش

سه گروه کلی کمی، کیفی و ترکیبی (کمی و کیفی) قرار داد. بر اساس یافته‌های مندرج در نمودار شماره (۵)، استفاده از روش کمی در صدر قرار دارد. در مجموع، ۵۰ درصد از مطالعات انجام‌شده (۳۳ مطالعه) قرار دارند. استفاده از روش ترکیبی با ۳۵ درصد (۲۳ مطالعه) و روش کیفی با ۱۵ درصد (۱۰ مطالعه) در رده دوم و سوم قرار دارند.

۴-۴- گام چهارم: نمایش داده‌ها
در این مرحله، منابع منتخب بررسی شدند و اهداف و شده‌اند، به تفکیک در جدول شماره (۶) آمده‌اند.

جدول شماره (۶): اهداف و پیشنهادهای منابع منتخب در راستای بهبود کیفیت عدالت فضایی

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۱	Masoudi et al (2024)	بررسی تأثیر توزیع نابرابر خدمات بر سطح کیفیت زندگی ساکنان منطقه	- پیشگیری از متمرکز شدن کاربری‌های خدماتی در برخی محله‌ها - راه‌اندازی سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی به منظور شناسایی مناطق نیازمند خدمات اضافی
۲	Saberi et al (2024)	شناسایی عوامل اساسی و محرک‌های اصلی مؤثر بر گسترش خدمات شهری و تحقق عدالت فضایی	- تقویت عوامل مؤثر همچون رشد جمعیت و نیازهای اقتصادی و اجتماعی در تدوین برنامه‌های توسعه خدمات شهری - فرموله کردن سیاست‌ها و راهبردهای بلندمدت به منظور کاهش شکاف‌های موجود و نابرابری‌ها در توزیع خدمات.
۳	Poor ahmad et al (2023)	بررسی اثرات توزیع ناعادلانه خدمات شهری بر سطح کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی شهروندان در نواحی گوناگون شهر	- طراحی استراتژی‌های توزیع منصفانه خدمات شهری - توسعه سیاست‌های حمایتی برای مناطق کمتر برخوردار - بازتوزیع خدمات شهری بر اساس نیازهای واقعی جامعه
۴	Sarvar et al (2023)	بررسی مشکلات و نابرابری‌های فضایی در فرایند توسعه شهری ایلام	- تمرکز بر بهبود وضعیت سرانه کاربری‌های موجود در شهر - بازنگری و بهبود ساختارهای مدیریتی شهری - تقویت نقش شوراهای شهر با افزایش اختیارات و نظارت بر عملکرد نهادهای مسئول شهری
۵	Latif Aghili et al (2023)	بررسی و ارزیابی نحوه توزیع فضایی دستگاه‌های خدماتی در شهر گرگان	- بازنگری در شیوه‌های ارائه خدمات به شهروندان با توجه به معیارهای دسترسی - افزایش دامنه خدمات و امکانات در نواحی حاشیه‌ای و پیرامون شهر - ارزیابی تأثیر دستگاه‌های خدماتی بر نحوه توزیع خدمات شهری
۶	Shakoor et al (2023)	بررسی تفکیک نواحی محروم و برخوردار از دیدگاه توزیع خدمات شهری و شناسایی الگوی فضایی توزیع خدمات عمومی در نواحی مختلف شهر جهرم	- کاهش تمرکز خدمات عمومی در مناطق مرکزی و گسترش آنها به نواحی حاشیه‌ای شهر - توزیع خدمات عمومی به گونه‌ای که نیازهای خاص گروه‌های آسیب‌پذیر مانند معلولان، سالمندان و خانواده‌های کم‌درآمد را تأمین کند
۷	Khoshnood et al (2023)	تدوین راهبردهایی به منظور تحقق عدالت فضایی در ارائه خدمات عمومی	- طراحی و توسعه یک نرم‌افزار اختصاصی برای تخصیص بودجه در بخش خدمات شهری در هر شهرستان
۸	Rezaei Rad & Akbarian (2023)	شاخص‌های کمی و کیفی در سنجش عدالت مطلوب در شهرهای مبتنی بر نظام معرفتی اسلام	- تمرکز ویژه بر کیفیت خدمات شهری به همراه تأمین زیرساخت‌های سخت‌افزاری در بافت‌های میانی شهرها - بازتوزیع منابع و خدمات شهری موجود در بافت‌های میانی شهر به منظور دستیابی به عدالت فضایی در ارائه خدمات - مدیریت مبتنی بر بانک‌های اطلاعاتی به‌روز بافت‌های میانی با استفاده از جدیدترین تحولات و تغییرات در ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و...

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۹	Shakoor et al (2022)	بررسی سطح توسعه‌یافتگی شهر شیراز در ابعاد مختلف توسعه پایدار شهری، شامل معیارهای زیست‌محیطی، بهداشتی-درمانی، خدمات عمومی و فرهنگی، با استفاده از شاخص ارزیابی	<ul style="list-style-type: none"> - توزیع منصفانه منابع مالی در زمینه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای - بازرگری و بهینه‌سازی طرح‌های تفصیلی شهری - ایجاد فضاهای مناسب و مجهز برای اقامت مسافران
۱۰	Saraei & Dasta (2022)	تحلیل تأثیر الگوی توزیع خدمات اداری انتظامی بر مطلوبیت شعاع عملکردی این کاربری و بررسی ارتباط میان توزیع فضایی خدمات اداری انتظامی و میزان جمعیت در شهر اصفهان	<ul style="list-style-type: none"> - تحقق عدالت فضایی در محله‌های شهر اصفهان با توجه به برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی - بهره‌برداری از زمین‌های بلااستفاده در شهر اصفهان برای جبران کمبود خدمات اداری انتظامی و توزیع آن‌ها بر اساس اصول عدالت فضایی
۱۱	Asadi & Kalatehmimari (2022)	بررسی الگوی توزیع خدمات شهری بر اساس شاخص دسترسی به خدمات شهری	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد بستری برای افزایش مشارکت شهروندان در مدیریت امور شهری و خدمات عمومی - برگزاری نظرخواهی‌های منظم از شهروندان در مورد میزان رضایت آن‌ها از خدمات شهری - استفاده از بازخوردهای دریافتی برای بهبود کیفیت این خدمات
۱۲	Shams et al (2022)	تحلیل دیدگاه شهروندان نسبت به شهرهای جدید بر اساس اصول عدالت فضایی	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود زیرساخت‌های خدماتی و بهداشتی - افزایش فرصت‌های شغلی
۱۳	Kamari et al (2022)	تحلیل توسعه متوازن شهر آمل با تأکید بر رویکرد عدالت فضایی	<ul style="list-style-type: none"> - ملاحظه توزیع عادلانه خدمات و امکانات در نواحی حاشیه‌ای شهر - تلاش برای ایجاد هم‌افزایی و هماهنگی در سیستم مدیریت شهری و محلی با رویکردی جامع و سیستمی - برقراری تعادل در تخصیص تأسیسات و تسهیلات مختلف به همراه هم‌راستایی امکانات در مناطق مختلف شهر
۱۴	Mousavi et al (2022)	ارزیابی و رتبه‌بندی مناطق پنج‌گانه شهر ارومیه بر اساس توزیع فضایی جمعیت و کاربری‌های خدماتی	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش سرانه کاربری‌های خدماتی در منطقه ۲ به منظور کاهش محلات کم‌برخوردار این منطقه - ایجاد کمربند سبز برای جلوگیری از گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی - بهره‌گیری از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد جهت توسعه کاربری‌های مراکز فرهنگی، هنری و بهداشتی-درمانی
۱۵	Zabihi et al (2022)	ارائه چهارچوبی برای بهبود وضعیت کنونی فضاهای باز دانشگاهی در ایران و ارتقای عدالت فضایی از طریق فراهم آوردن فرصت‌های برابر برای حضور تمام دانشجویان	<ul style="list-style-type: none"> - ملاحظه نیازهای مختلف جنسیتی و ارزیابی میزان انطباق فضاهای باز دانشگاهی با این نیازها

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۱۶	Akhgari & Salarzaei (2022)	بررسی و تحلیل عدالت فضایی در توزیع خدمات در سطح محلات منطقه چهار شهرداری زاهدان	- تشویق مشارکت شهروندان در توزیع خدمات شهری - بازتوزیع خدمات و امکانات بر اساس نیازهای خاص هر محله
۱۷	Khaksari et al (2021)	بررسی وضعیت عدالت فضایی در دسترسی به خدمات شهری در شهرهای ایران	- بررسی تطبیقی میان شهرهای مختلف جهان در حوزه ارزیابی عدالت فضایی، به ویژه در بعد روش شناسی و شیوه های تحلیل داده ها و اطلاعات، باید به طور خاص در دستور کار پژوهشگران قرار گیرد
۱۸	Hashemi Masoum Abad et al (2021)	بررسی سطح دسترسی شهروندان به کاربری های تجاری در محلات مختلف شهر اردبیل	- تفکیک و جابه جایی کاربری های ناسازگار با کاربری تجاری در سطح محلات - اولویت بندی محلات کم برخوردار از کاربری های تجاری در فرایند برنامه ریزی ها و سرمایه گذاری های مرتبط
۱۹	Zebardast et al (2021)	بررسی عدالت فضایی در پیاده سازی طرح های توسعه شهری در شهر گلپایگان	- ملاحظه مناطق محروم شهری با هدف ایجاد برابری و عدالت با توجه به وضعیت کنونی شهر - تضمین برابری در دسترسی های فیزیکی، روانی، اقتصادی و مالی در شهر - تخصیص منابع بر اساس اصول عدالت و برابری در توزیع وظایف، مسئولیت ها و مزایای طرح های توسعه شهری
۲۰	Bahador & Behvandi (2021)	ارزیابی توزیع فضایی خدمات شهری با رویکرد عدالت اجتماعی و بهره گیری از تکنیک های آماری فضایی	- ایجاد ارتباط معکوس بین میزان محرومیت ساکنان و کیفیت خدمات رسانی به آنها
۲۱	Sharif Zadeh Aghdam & Aghdasi (2021)	بررسی فرضیه توزیع ناعادلانه پارک ها و فضاهای سبز شهری در مناطق مختلف شهر زنجان	- تدوین اسناد استراتژیک برای مدیریت محیط زیست شهری در شهر زنجان با تأکید بر عدالت محوری در دسترسی به فضاهای سبز در محلات محروم - بهره گیری از الگوهای دیپلماسی زیست محیطی در حوزه فضای سبز شهری در زنجان به منظور تأمین دسترسی برابر شهروندان به فضاهای سالم - توجه به اصول عدالت فضایی در توزیع بهینه سرانه های فضای سبز شهری
۲۲	Ahmadi & Shamsi Pour (2020)	تحلیل توزیع خدمات عمومی با تمرکز بر اصول عدالت اجتماعی	- ضرورت توجه ویژه به تقویت و بهبود وضعیت خدمات عمومی در برنامه ریزی های آینده شهر بجنورد
۲۳	Modiri et al (2020)	برنامه ریزی راهبردی توزیع خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی در مناطق مختلف کلان شهر اهواز	- تقویت رویکردهای مشارکتی در نظام مدیریتی کلان شهر اهواز از طریق بهره گیری از تمام پتانسیل های بومی موجود - تدوین طرح های شهری به صورت چند مرحله ای که با واقعیت های موجود جامعه همخوانی داشته و از هرگونه آرمان گرایی فاصله بگیرد - ارتقای مسئولیت پذیری میان مسئولان و مدیران شهری و همچنین کارفرماهای مرتبط با مسائل شهری از طریق استفاده از تشویق ها و تنبیه های متناسب - ساماندهی سکونتگاه ها و بافت های فرسوده و غیررسمی به منظور بهبود وضعیت خدمات رسانی به این مناطق

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادات
۲۴	Ahmadi et al (2020)	تحلیل فضایی توزیع و پراکندگی خدمات در محلات مختلف شهر اهر	- ملاحظه عدالت فضایی از طریق توزیع عادلانه خدمات شهری در تمام سطوح شهر، به ویژه در محلات حاشیه‌ای - توجه، تشویق و جلب حمایت بخش خصوصی به منظور تأمین و هدایت برخی از خدمات در محله‌های حاشیه‌ای
۲۵	Majedi et al (2020)	شناخت و تحلیل یک چهارچوب مفهومی از عدالت فضایی بر اساس دیدگاه‌های متفکران در حوزه شهرسازی و نقش آن در فرایند توسعه شهری	- ملاحظه اصلاح ساختارهای قدرت و فرایندهای تصمیم‌گیری در طرح‌های شهری
۲۶	Rostaei & Alizadeh (2020)	ارزیابی عدالت فضایی در توزیع خدمات عمومی میان شهرستان‌های استان آذربایجان غربی	- اصلاح توزیع و پراکندگی امکانات و تسهیلات با رویکرد عدالت‌محور و با در نظر گرفتن فاکتورهای مهمی چون جمعیت - جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه با متعادل‌سازی الگوی فعلی توزیع امکانات و تسهیلات - توزیع درآمد به نحوی که نیازهای جمعیت هر منطقه به طور کامل برآورده شود
۲۷	Hooshyar & Tash Dehgorji (2020)	تحلیل و ارزیابی وضعیت نواحی شهر مهاباد از منظر مؤلفه‌های خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی	- بنیان‌گذاری روش‌های خدمات‌رسانی به نواحی مختلف شهر بر اساس معیارهای انسانی مانند نیازها و اولویت‌ها - اولویت‌بندی رفع نیازهای ساکنان محلات محروم
۲۸	Ezzat Panah et al (2020)	بررسی الگوی توزیع خدمات شهری در سطح شهر ماکو	- محدود کردن یا متوقف کردن روند رشد توسعه فیزیکی شهر ماکو به صورت اسپرال - تأکید بر منطقه‌بندی تراکمی در سطح شهر و اجرای آن - تمرکز بر نواحی با سطح خدمات پایین و قرار دادن آن‌ها در اولویت
۲۹	Besharati Far & Mir Abadi (2020)	تبیین الگوی توزیع خدمات شهری در محلات شهر آبادان و بررسی نقش صنعت نفت در این فرایند	- ملاحظه طرح‌های ساماندهی محلات و نواحی نابسامان شهری
۳۰	Azizi & Mojtaba Zadeh (2020)	تحلیل فضایی خدمات شهری در نواحی منطقه ۱۱ به منظور ارزیابی عدالت اجتماعی آن‌ها	- اولویت‌بندی نواحی مختلف منطقه ۱۱ به منظور توزیع عادلانه خدمات شهری با تأکید بر نواحی کمتر برخوردار - نوسازی و بهسازی بافت فرسوده با بهره‌گیری از توان اقتصادی شهروندان و ایجاد طرح‌های مشارکتی در محلات
۳۱	Sarvar et al (2019)	ارزیابی وضعیت دسترسی سالمندان به فضاها و خدمات شهری	- طراحی الگوهای محلات سنتی و تمرکز خدمات و تعاملات در محلات مسکونی - ایجاد رمپ‌هایی با شیب کمتر از ۸ درصد همراه با نرده در بخش‌هایی از پیاده‌رو که دارای اختلاف سطح هستند - نصب چراغ‌های راهنمایی هوشمند برای سالمندان به منظور افزایش مدت زمان سبز بودن چراغ برای عبور عابران سالمند
۳۲	Taj et al (2019)	بررسی وضعیت دسترسی شهروندان به خدمات عمومی و توزیع آن‌ها در سطح روستاها	- توجه به شعاع خدمات‌رسانی و توزیع عادلانه امکانات و خدمات شهری به منظور تحقق عدالت فضایی و ایجاد تعادل در دسترسی به این خدمات در نقاط مختلف شهر - رعایت الگوی سلسله‌مراتبی شهری در بازتوزیع امکانات و خدمات شهری - توزیع خدمات شهری بر اساس تغییرات جمعیتی

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۳۳	Jafari Nia (2019)	تحلیل و بررسی ارتباط میان عدالت فضایی، عدالت اجتماعی و توسعه	- ملاحظه ویژگی های فردی هر شخص در تعیین مجازات ها و اجرای قوانین، به جای اعمال مجازات یکسان برای همه
۳۴	Imani & Rahimi Zad (2019)	شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی بر اساس عدالت فضایی در روستاهای شهرستان اردبیل	- فراهم کردن بستر برای اشتغال زنان از طریق فعالیت های خوداشتغالی در مقیاس خانگی و کارگاه های تولیدی - افزایش تسهیلات برای ساخت و ساز واحدهای مسکونی در روستاهای شهرستان اردبیل
۳۵	Hosseini et al (2019)	بررسی وضعیت توزیع خدمات در محلات شهر مریوان بر اساس جمعیت، مساحت و سرانه کاربری های خدماتی	- تنظیم و توزیع خدمات شهری بر اساس تغییرات جمعیتی هر محله به منظور پاسخگویی بهتری به نیازهای جمعیتی
۳۶	Abdollahi et al (2018)	بررسی توزیع بهینه خدمات شهری در مناطق چهارگانه شهر کرمان با رویکرد عدالت فضایی	- افزایش سرانه خدمات بهداشتی و درمانی
۳۷	Annabestani & Hosseini (2018)	بررسی تطبیقی سطح امنیت در پارک های شهری با رویکرد عدالت فضایی	- ایجاد کاربری های شبانه روزی در نزدیکی پارک ها - جلوگیری از ورود معتادان، آشغال و فروشندگان مواد مخدر به پارک ها و اتخاذ تدابیری برای پراکنده سازی آنها - نصب دوربین های مدار بسته در نقاط مختلف پارک ها به منظور افزایش نظارت و پیشگیری از وقوع جرم
۳۸	Ghadari Hajat & Hafez Nia (2018)	بررسی و تدوین راهکارهای دستیابی به عدالت فضایی در کشور ایران	- پیگیری تفکر سیستمی عدالت فضایی در سطوح محلی، منطقه ای و ملی - ساماندهی عملکردهای پایتخت و قطب های توسعه کشور به منظور کاهش بار و فراهم آوردن زمینه برای انتقال برخی فعالیت های تولیدی و خدماتی
۳۹	Yaghfori et al (2017)	بررسی و تحلیل عدالت فضایی در توزیع خدمات شهری در منطقه ۱۹ شهرداری تهران	- ملاحظه نظرات شهروندان در برنامه ریزی خدمات شهری - برنامه ریزی برای توزیع عادلانه خدمات به منظور کاهش وابستگی محلات محروم به محلات برخوردار و کاهش بار ترافیکی در محلات برخوردار
۴۰	Hosseini et al (2016)	بررسی وضعیت توزیع خدمات در محله های شهر مریوان بر اساس جمعیت، مساحت و سرانه کاربری های خدماتی	- توزیع خدمات شهری باید بر مبنای تغییرات جمعیتی انجام شود و شعاع خدمات رسانی و بهره‌وری تسهیلات به عنوان معیارهای کلیدی در ارزیابی عدالت در نظر گرفته شوند.
۴۱	Esmail Zadeh et al (2016)	ارزیابی میزان هماهنگی بین پراکنندگی جمعیت و توزیع خدمات در نواحی شهری بناب، همراه با ارائه راهکارهایی برای دستیابی به توزیع متعادل خدمات در سطح این نواحی، به منظور تضمین دسترسی برابر همه شهروندان از خدمات شهری مطلوب	- مکان یابی، توزیع و تخصیص بودجه برای خدمات شهری بر اساس نیازهای حال و آینده ساکنان شهر - پایه ریزی خدمات رسانی به نواحی مختلف شهر بر اساس معیارهای انسانی مانند نیاز، استحقاق و اولویت

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۴۲	Firoozii & Yazdani (2016)	ارزیابی الگوی پراکندگی مکانی مراکز آموزشی شهر اردبیل، بررسی مطلوبیت شعاع عملکردی آن‌ها و سنجش ارتباط توزیع فضایی مراکز آموزشی با میزان جمعیت نواحی و فاصله از هسته مرکزی شهر	<ul style="list-style-type: none"> - ملاحظه جمعیت هر ناحیه و نیازهای آموزشی شهروندان در مکان‌یابی و جانمایی تسهیلات آموزشی - بازنگری و بهبود الگوی توزیع فضایی مراکز آموزشی به منظور کاهش تمرکز تسهیلات آموزشی در نواحی مرکزی
۴۳	Shomaei et al (2016)	تحلیل فضایی جمعیت و توزیع خدمات شهری در نواحی شهر خرم‌آباد	<ul style="list-style-type: none"> - تشویق به افزایش تراکم جمعیت در نواحی با خدمات شهری متعادل و جمعیت کمتر
۴۴	Ahmadi et al (2015)	بررسی و تحلیل روند گسترش فیزیکی شهر خرم‌آباد و تعیین جایگاه نواحی مختلف این شهر از نظر برخورداری از خدمات عمومی شهری	<ul style="list-style-type: none"> - تأکید بر راهبرد تأمین نیازهای اساسی، و عملیاتی و کاربردی کردن راهبردهای توسعه و عدالت فضایی
۴۵	Hatami Neghad et al (2015)	بررسی توزیع فضایی خدمات شهری (آموزشی، بهداشتی، فرهنگی، مذهبی و ورزشی) در منطقه ۵ شهر تهران به منظور سنجش عدالت فضایی	<ul style="list-style-type: none"> - مکان‌یابی مناسب با در نظر گرفتن معضلات ترافیکی (برای دسترسی)، مسائل زیست‌محیطی و همچنین ماهیت و همجواری فضاها - انتخاب مکان‌هایی که بتوانند خدمات مناسب را برای ساکنان نواحی با پتانسیل بالا و مناطق ساخته‌نشده (مانند اراضی بایر یا اراضی با کاربری ناسازگار مانند شهر سنگ) فراهم کنند - مکان‌یابی فضاهایی که به کاهش نابرابری‌های فضایی و اجتماعی ناشی از آن کمک کنند
۴۶	Sasan Poor et al (2014)	شناخت و تحلیل نحوه توزیع فضایی خدمات در مناطق حوزه جنوبی تهران و رتبه‌بندی این مناطق بر اساس شاخص‌های برخورداری از خدمات شهری	<ul style="list-style-type: none"> - ملاحظه توزیع عادلانه خدمات بین مناطق شمالی و جنوبی تهران - توجه به میزان آنتروپی شاخص‌های مختلف خدماتی
۴۷	Vahedian Beyki et al (2013)	توزیع فضایی خدمات شهری (آموزشی، بهداشتی، فرهنگی، مذهبی و ورزشی) در منطقه ۵ شهر تهران به منظور ارزیابی عدالت فضایی	<ul style="list-style-type: none"> - مکان‌یابی مناسب فضاهایی که بدون در نظر گرفتن معضلات ترافیکی (برای دسترسی)، مسائل زیست‌محیطی و با توجه به ماهیت و همجواری آن‌ها انجام شود - انتخاب فضاهایی که به کاهش نابرابری‌های فضایی و اجتماعی ناشی از آن کمک کنند
۴۸	Mahdian Bahnamiri et al (2013)	بررسی میزان برخورداری ساکنان محلات مختلف شهر بابلسر با توجه به مفهوم عدالت فضایی، کیفیت برخورداری و دسترسی مناسب ساکنان	<ul style="list-style-type: none"> - تمرکز بر فاکتور جمعیت در تخصیص خدمات شهری - استفاده از ابزارهای تحلیلی پیشرفته - تقویت محلات محروم‌تر به منظور کاهش نابرابری‌ها
۴۹	Nodeh & Khoshdelan (2012)	ارزیابی تطابق پراکندگی جمعیت و توزیع خدمات در مناطق مختلف شهر بندرانزلی و ارائه راهکارهای برنامه‌ریزی شده به منظور دستیابی به توزیع متعادل خدمات در سطح مناطق شهری	<ul style="list-style-type: none"> افزایش خدمات فرهنگی و درمانی در نواحی ۷ و ۸ - توجه به ضریب پراکندگی خدمات مذهبی و ورزشی - برنامه‌ریزی برای افزایش جمعیت در ناحیه ۵

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۵۰	Barbieri et al (2019)	تبیین چهارچوب مفهومی و عملی برای تحلیل نابرابری‌های میان و درون‌شهری با رویکرد جنو-دموگرافیک به منظور شناسایی الگوهای عدالت فضایی در بافت شهری ایتالیا	- توسعه چهارچوب‌های تحلیلی ترکیبی برای بهبود درک عدالت فضایی در سطوح مختلف شهری - استفاده از داده‌های جنو-دموگرافیک برای شناسایی دقیق نابرابری‌ها و هدفمند کردن سیاست‌های شهری - تلفیق تحلیل‌های نظری و عملی برای ارتقای سیاست‌های عدالت‌محور در برنامه‌ریزی شهری
۵۱	Madanipour et al (2022)	تبیین ابعاد عدالت فضایی و بررسی تطابق آن با سیاست‌های انسجام سرزمینی اتحادیه اروپا از نظر مفهومی، ساختاری و عملکردی در سطوح بین منطقه‌ای و درون منطقه‌ای	- تقویت و ادغام ابعاد مختلف عدالت فضایی شامل عدالت توزیعی و رویه‌ای در سیاست‌های اتحادیه اروپا - توجه بیشتر به نابرابری‌های فضایی در سطوح بین منطقه‌ای و درون منطقه‌ای به صورت همزمان - اصلاح و بهبود راهبردهای انسجام سرزمینی با رویکردی جامع‌تر و فراتر از تمرکز صرف بر توسعه اقتصادی
۵۲	Muhaimin et al (2022)	تحلیل عدالت فضایی در توزیع مدارس در جاکارتا با تمرکز بر دسترسی برابر به امکانات آموزشی و شناسایی نابرابری‌های مکانی در مناطق مختلف شهری	- بهبود سیاست‌های تخصیص منابع آموزشی بر اساس تحلیل مکانی عدالت فضایی - ارتقای دسترسی عادلانه دانش‌آموزان به مدارس در مناطق کم‌برخوردار - استفاده از داده‌های جغرافیایی برای برنامه‌ریزی بهینه توزیع مدارس
۵۳	Okundi & varol (2024)	بررسی عدالت فضایی در حوزه سلامت با تمرکز بر دسترسی جغرافیایی عادلانه به خدمات بهداشتی اولیه در شهرستان میگوری، کنیا، و شناسایی نابرابری‌های مکانی در ارائه خدمات	- بهبود توزیع مکانی خدمات بهداشتی اولیه بر اساس تحلیل عدالت فضایی - ارتقای زیرساخت‌ها و امکانات در مناطق محروم برای دسترسی بهتر به سلامت - استفاده از داده‌های مکانی جهت برنامه‌ریزی استراتژیک و کاهش نابرابری‌های جغرافیایی در سلامت
۵۴	Smith et al (2023)	شناسایی عدالت و ناعدالتی فضایی در جوامع محلی از طریق تحلیل حوزه‌های سرشماری شهری در کارولینای شمالی به منظور درک نابرابری‌های مکانی و تأثیرات آن بر برنامه‌ریزی شهری	- توسعه راهکارهای برنامه‌ریزی مبتنی بر عدالت برای کاهش نابرابری‌ها - تقویت مشارکت محلی در فرآیندهای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی شهری
۵۵	Woods (2023)	تحلیل نابرابری‌های روستا-شهری و ابعاد عدالت فضایی در اروپا با تمرکز بر توزیع منابع و خدمات و تأثیر آن بر انسجام سرزمینی و توسعه پایدار	- توسعه سیاست‌های متوازن برای کاهش نابرابری‌های فضایی میان مناطق روستایی و شهری - ارتقای دسترسی عادلانه به خدمات عمومی در مناطق محروم - استفاده از تحلیل‌های مکانی برای بهینه‌سازی تخصیص منابع و برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۵۶	Yazar & york (2023)	بررسی نقش راهکارهای مبتنی بر طبیعت و اقدامات جمعی در تحقق عدالت فضایی در فضاهای سبز مشترک شهری با تمرکز بر بهبود دسترسی و توزیع عادلانه منابع طبیعی	- ترویج مشارکت اجتماعی در مدیریت فضاهای سبز شهری - گسترش استفاده از راهکارهای مبتنی بر طبیعت برای بهبود کیفیت زندگی شهری - تقویت سیاست‌های عدالت‌محور در طراحی و نگهداری فضاهای سبز عمومی

ردیف	منابع	هدف اصلی پژوهش	پیشنهادها
۵۷	Bleibleh & awad (2024)	تحلیل عدالت فضایی در بازار الحسبه رام‌الله/البیره با تمرکز بر تجربه‌های روزمره و فضای مراقبتی زنان فروشندهٔ خیابانی و تأثیرات آن بر سازماندهی فضایی و اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به نیازها و نقش زنان فروشنده در برنامه‌ریزی شهری - بهبود امنیت و امکانات حمایتی برای زنان در فضاهای عمومی - ایجاد سیاست‌های تسهیل‌کننده برای حضور و فعالیت اقتصادی زنان در بازارهای شهری
۵۸	Huang et al (2024)	ارزیابی عدالت فضایی و بهینه‌سازی دسترسی به پارک‌های شهری در نانجینگ با تمرکز بر توزیع عادلانهٔ فرصت‌های تفریحی و کیفیت محیطی پارک‌ها	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود کیفیت محیطی پارک‌ها برای افزایش جذابیت و دسترسی همگانی - استفاده از داده‌های مکانی برای برنامه‌ریزی و توزیع بهینه فضای سبز شهری
۵۹	Liu et al (2024)	تدوین چهارچوب چندمقیاسی برای نقشه‌برداری برابری فضایی تأسیسات عمومی شهری با هدف بهبود طراحی شهری و کاهش نابرابری‌های مکانی در سطوح مختلف شهر	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از داده‌های چندمقیاسی برای تحلیل عمیق‌تر نابرابری‌ها - به‌کارگیری نتایج نقشه‌برداری در بهینه‌سازی طراحی شهری
۶۰	Moroni & de franco (2024)	بررسی و تحلیل مفهوم عدالت فضایی به‌عنوان یک مفهوم بنیادی یا مشتق‌شده، تبیین ریشه‌ها و تفاوت‌های نظری آن در ادبیات علمی و تأثیر آن بر مطالعات شهری و برنامه‌ریزی مکانی	<ul style="list-style-type: none"> - تبیین چهارچوب نظری دقیق‌تر برای عدالت فضایی - بازنگری و تعریف مفاهیم پایه در مطالعات عدالت مکانی
۶۱	Nazarabadian et al (2024)	تحلیل تأثیر توزیع عادلانهٔ خدمات شهری بر تحرک شهروندان از منظر عدالت فضایی، شناسایی الگوهای نابرابری مکانی در دسترسی به خدمات و ارتباط آن با رفتار و الگوهای جابه‌جایی شهری	<ul style="list-style-type: none"> - توسعهٔ سیاست‌های حمل‌ونقل و خدمات شهری مبتنی بر عدالت فضایی - بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل برای افزایش دسترسی برابر - استفاده از داده‌های مکانی برای برنامه‌ریزی تحرک و خدمات عادلانه
۶۲	Barbosa et al (2024)	شناسایی و تحلیل ساختار شهری به‌منظور تعیین شاخص‌های رشد عادلانهٔ شهر و بررسی نحوهٔ تحقق عدالت فضایی در توسعهٔ شهری	<ul style="list-style-type: none"> - توسعهٔ سیاست‌های رشد شهری مبتنی بر عدالت فضایی - بهبود هماهنگی میان برنامه‌ریزی شهری و توزیع عادلانهٔ منابع - استفاده از ابزارهای تحلیلی برای پایش رشد متوازن و عدالت‌محور
۶۳	Feitosa et al (2024)	تبیین و عملیاتی‌سازی مفهوم عدالت فضایی در برنامه‌ریزی شهری، توسعهٔ چهارچوبی کاربردی برای پیوند دادن نظریه‌های عدالت فضایی با اقدامات و سیاست‌های عملی در حوزهٔ سازمان‌دهی فضاهای شهری	<ul style="list-style-type: none"> - به‌کارگیری چهارچوب‌های تحلیلی برای ارزیابی عدالت در پروژه‌های شهری
۶۴	Uitermark et al (2024)	تحلیل تأثیر سیاست‌های عمومی نئولیبرال بر بازتوسعهٔ شهری و بررسی چندبعدی نابرابری فضایی، شناسایی روابط میان سیاست‌گذاری اقتصادی و تغییرات فضایی نابرابر در محیط‌های شهر	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت مشارکت اجتماعی در فرآیندهای بازتوسعهٔ شهری - ارزیابی جامع ابعاد مختلف نابرابری در برنامه‌ریزی شهری

پیشنهادها	هدف اصلی پژوهش	منابع	ردیف
- توسعه چهارچوب‌های انعطاف‌پذیر برای برنامه‌ریزی روستایی متناسب با تفاوت‌های محلی - تقویت مشارکت جامعه محلی در فرآیندهای برنامه‌ریزی روستایی	بررسی منطق‌ها و رویکردهای برنامه‌ریزان شهری در طراحی برنامه‌های روستایی متنوع با تمرکز بر تحقق عدالت فضایی و چالش‌های مرتبط با تفاوت‌های محلی در فرآیند برنامه‌ریزی روستایی	Bavnbaek & Thuesen (2025)	۶۵
- تقویت مشارکت عمومی در فرآیندهای برنامه‌ریزی حمل‌ونقل - توسعه سازوکارهای عدالت‌محور در تخصیص منابع حمل‌ونقلی - ادغام روش‌های کیفی و کمی برای ارزیابی عدالت در برنامه‌ریزی شهری	بررسی عدالت اجتماعی-فضایی از طریق مشارکت عمومی در فرآیند برنامه‌ریزی حمل‌ونقل مشورتی در آلمان، تحلیل عدالت توزیعی با استفاده از رویکردهای ترکیبی کیفی و کمی	Mark et al (2025)	۶۶

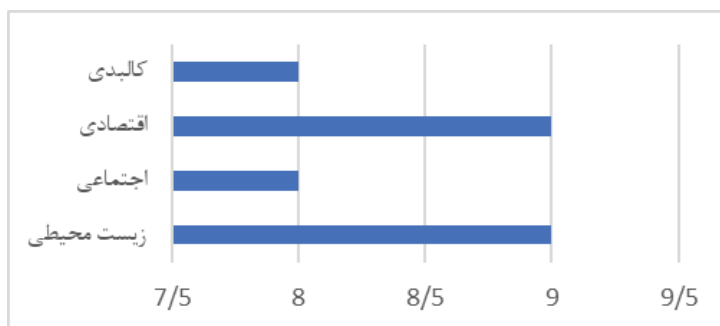
اجتماعی، مشارکت عمومی و عدالت در دسترسی به خدمات شهری مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. همچنین، شاخص‌های زیست‌محیطی شامل کیفیت هوا، مدیریت منابع آب، پسماند و حفاظت از محیط‌زیست است. تحلیل این شاخص‌ها به درک بهتر نقش عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری کمک می‌کند و راهکارهایی برای بهبود عملکرد و کارآمدی خدمات ارائه می‌دهد. این یافته‌ها در جدول شماره (۷) ارائه شده است.

در نمودار شماره (۶)، فراوانی زیرشاخص‌های مطالعات منتخب ارائه شده است که عوامل اقتصادی و زیست‌محیطی هرکدام شامل ۹ زیرشاخص (۵۲

۵- بحث و یافته‌ها

۵-۴- گام پنجم: تحلیل و تبیین یافته‌ها

در مرحله بحث و تحلیل یافته‌ها، نتایج با تمرکز بر شاخص‌های کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بررسی شدند. شاخص‌های کالبدی شامل سازه‌ها و امکانات فیزیکی، مانند خیابان‌ها، ساختمان‌ها، پل‌ها، زیرساخت‌های حمل‌ونقل، دسترسی به خدمات عمومی و مسیرهای مناسب برای افراد با نیازهای ویژه است. شاخص‌های اقتصادی به فرصت‌های شغلی، درآمد خانوارها، هزینه‌های زندگی و نرخ بیکاری در مناطق مختلف مرتبط است. در حوزه اجتماعی، رضایت شهروندان، امنیت

نمودار شماره (۶): فراوانی زیرشاخص‌های عدالت فضایی

جدول شماره (۷): شاخص‌های مؤکد بر عدالت فضایی بر اساس مطالعات منتخب

شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	منابع
کالبدی	زیرساخت‌های فیزیکی شهر شامل تمام سازه‌ها و امکانات فیزیکی (خیابان‌ها، ساختمان‌ها، پل‌ها، و زیرساخت‌های حمل‌ونقل)، دسترسی به امکانات و خدمات عمومی (دسترسی به خدمات اساسی مانند بیمارستان‌ها، مدارس، پارک‌ها، کتابخانه‌ها، و ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی)، افزایش جذابیت فضاهای عمومی از طریق دسترسی به نقاط مختلف، ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای دسترسی افراد با نیازهای ویژه، ایجاد مسیرهای مناسب برای عابران، نحوه توزیع شبکه حمل‌ونقل عمومی و تأثیر آن بر دسترسی به خدمات درمانی، آموزشی و زیرساختی	۳، ۷، ۱۵، ۱۸، ۲۴، ۳۰، ۳۲، ۳۵، ۳۷، ۴۱، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶
اقتصادی	فرصت‌های شغلی، درآمد خانوارها، هزینه‌های زندگی و خدمات شهری، میزان بیکاری و اشتغال، تأثیر نوسانات اقتصادی بر مناطق مختلف	۳، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۸، ۲۷، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶
اجتماعی	رضایت شهروندی، امنیت اجتماعی در فضاهای شهری، مشارکت اجتماعی، کاهش شکاف‌های اجتماعی و بهبود عدالت در دسترسی به خدمات، پایداری اجتماعی، نقش شهروندان در توزیع خدمات، مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری، تعاملات اجتماعی	۱۱، ۱۶، ۲۰، ۲۲، ۲۹، ۳۹، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶
زیست‌محیطی	کیفیت هوای شهری، مدیریت منابع آب، حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی، مدیریت پسماند، استفاده از منابع تجدیدپذیر، حفاظت از حیات وحش، اثرات تغییرات آب و هوا، بازیافت و استفاده مجدد	۳، ۷، ۱۴، ۱۸، ۲۱، ۲۹، ۳۱، ۳۲، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶

دقیق در الگوهای کنونی سازمان‌دهی خدمات شهری و توجه ویژه به شاخص‌های شناسایی شده امری ضروری است. در ادامه، بر این اساس، مجموعه‌ای از پیشنهادها را کاربردی در راستای تقویت این شاخص‌ها و ارتقای دسترسی منصفانه به خدمات ارائه می‌شود. این پیشنهادها با تکیه بر یافته‌های مطالعات منتخب، به گونه‌ای تنظیم شده‌اند که بتوانند در فرآیند تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری به کار گرفته شوند و مسیر تحقق عدالت فضایی را هموار کنند.

● راهکارهای کالبدی:

- طراحی شبکه خدمات شهری مبتنی بر تحلیل نیازهای محلی و شعاع عملکردی هر محله، با اولویت ایجاد مراکز خدماتی نظیر مدارس ابتدایی؛
- گسترش زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی با

درصد) و عوامل کالبدی و اجتماعی نیز هرکدام شامل ۸ زیرشاخص (۴۸ درصد) است.

۶- نتیجه‌گیری و راهکارهای پیشنهادی

شاخص‌های استخراج‌شده از مبانی نظری و تحلیل نظام‌مند مطالعات منتخب، بر اهمیت و نقش کلیدی این شاخص‌ها در تقویت عدالت فضایی در فرآیند سازمان‌دهی خدمات شهری تأکید می‌کنند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که ابعاد کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، به صورت مستقل و در تعامل با یکدیگر، بر چگونگی استقرار دسترسی‌پذیری و ارائه خدمات شهری اثر می‌گذارند و ساختار فضایی شهرها را شکل می‌دهند. این ابعاد نه تنها کیفیت خدمات ارائه‌شده را بهبود می‌بخشند، بلکه بر ادراک شهروندان از عدالت، رضایت آن‌ها از فضاهای شهری و تقویت انسجام اجتماعی تأثیر عمیقی دارند. برای دستیابی به عدالت فضایی، بازنگری

- سرمایه‌گذاری در نواحی با خدمات کمتر؛
- ایجاد غرفه‌های فروش خیابانی در مراکز پرتردد شهری برای عرضه محصولات ساکنان مناطق محروم.
- **راهکارهای اجتماعی:**
- ترویج عدالت جنسیتی در بهره‌مندی از فضاها و خدمات شهری؛
- طراحی برنامه‌های هدفمند برای گروه‌های آسیب‌پذیر؛
- برگزاری کارگاه‌های محلی مشارکتی برای بازآفرینی فضاهای خدماتی؛
- جانمایی فضاهای جمعی برای گفت‌وگو.
- **راهکارهای زیست‌محیطی:**
- احداث مسیرهای پیاده‌روی سبز با پوشش گیاهی بومی و نیمکت‌های بازیافتی؛
- ایجاد ایستگاه‌های شارژ دوچرخه‌های برقی در پارک‌های محلی با انرژی خورشیدی برای ترویج حمل‌ونقل پایدار؛
- مدیریت عادلانه پسماند شهری با تمرکز بر استقرار ایستگاه‌های تفکیک زباله در مناطق حاشیه‌ای؛
- اجرای طرح‌های کاشت درختان میوه بومی در حاشیه خیابان‌ها؛
- تقویت تاب‌آوری زیست‌محیطی در مناطق آسیب‌پذیر از طریق ایجاد بام‌های سبز، دیوارهای گیاهی و سامانه‌های جذب آب باران در پروژه‌های نوسازی شهری؛
- توسعه ناوگان حمل‌ونقل عمومی با سوخت‌های تجدیدپذیر؛
- تنوع‌سازی گیاهان شهری متناسب با اقلیم و نیازهای محلی، به‌جای کاشت گونه‌های تکراری و کم‌دوام.

۷- منابع

1. Ahmadi, S. A., Irani Haris, S. & Delalat,

- ایجاد خطوط اتوبوس‌رانی سریع‌السیر (BRT) یا مینی‌بوس‌های محلی در بافت‌های حاشیه‌ای و مناطق کم‌برخوردار؛
- طراحی مسیرهای عابرپیاده ایمن و فراگیر با پیاده‌روهای عریض مجهز به رمپ‌های استاندارد برای افراد دارای معلولیت، نورپردازی مناسب برای امنیت شبانه و نیمکت‌هایی برای استراحت سالمندان و کودکان؛
- استفاده از سامانه‌های اطلاعات مکانی (GIS) برای تحلیل داده‌های فضایی و شناسایی دقیق مناطقی که کمبود خدمات (مانند مراکز درمانی یا فضاهای سبز) دارند؛
- تخصیص زمین‌های بدون استفاده شهری، مانند زمین‌های متروکه یا اراضی با مالکیت عمومی، به کاربری‌های خدماتی نظیر پارک‌های محله‌ای؛
- ارتقای کیفیت زیرساخت‌های موجود در محلات کم‌برخوردار از طریق بازسازی پیاده‌روهای تخریب‌شده، نوسازی تأسیسات آب و برق در ساختمان‌های عمومی، مانند مدارس و کتابخانه‌ها، و نصب سیستم‌های روشنایی کم‌مصرف در فضاهای عمومی؛
- توسعه مسیرهای دوچرخه‌سواری ایمن با خطوط اختصاصی و ایستگاه‌های اجاره دوچرخه در مناطق حاشیه‌ای، به‌منظور ترویج حمل‌ونقل پایدار و کاهش هزینه‌های جابه‌جایی برای خانوارهای کم‌درآمد.
- **راهکارهای اقتصادی:**
- حمایت از کسب‌وکارهای خرد و محلی؛
- ایجاد بازارهای محلی هفتگی یا دائمی در مناطق حاشیه‌ای؛
- تسهیل دسترسی به خدمات بانکی و مالی در مناطق کم‌برخوردار با ایجاد شعب بانک یا کیوسک‌های خودپرداز در محلات حاشیه‌ای؛
- ترغیب نهادهای عمومی و خصوصی برای

- spatial justice in the implementation of comprehensive urban plans (Case study: Golpayegan city). *Geographical Researches in Urban Planning*, 9(4), 981-1008. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2021.320480.1478> [in Persian]
7. Amanpour, S., Maleki, S. & Hosseini, N. (2015). Analyzing the Distribution of Urban Services in Metropolis Ahvaz From a Spatial Justice Perspective. *Urban Ecology Research Journal*, 7(14), 99-112. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25383930.1395.7.14.7.9> [in Persian]
8. Imami, B. & Rahimizadeh, M. (2018). Dimensions of Space Justice Effect on Quality of Ardebil City Villages Rural Life. *Geographical Researches*, 34(3), 377-388. <https://doi.org/10.29252/geores.34.3.377> [in Persian]
9. Besharatifar, S. & Mirabadi, M. (2019). Pattern explanation and Analysis of the distribution of urban services In petroleum cities(Case Study: Abadan). *Geographical Researches in Human Geography*, 52(4), 1295-1318. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2019.263891.1007765> [in Persian]
10. Bahador, M. & Behvandi, S. (2021). Assessing the level of spatial justice and distribution of urban services in the region 4. *Future Cities Vision Quarterly*, 2(4), 41-62. [in Persian]
11. Prizadi, T., Hosseini, F. & Bhboody Moghadam, H. (2018). Analysis of the Spatial Inequalities in Distribution Utilities in Term of Righteousness (Case Study: City Marivan. M. (2020). Analysis and review of public services in Ahar city with emphasis on spatial justice. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 10(37), 187-210. <https://doi.org/10.22111/gajj.2020.5980> [in Persian]
2. Ahmadi, M. & Shamsipour, A. A. (2021). Analysis of spatial distribution of public services in terms of spatial justice approach (Case study: Bojnourd). *Geographical Researches in Urban Planning*, 8(1), 73-98. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2020.273616.1041> [in Persian]
3. Akhgari, M. & Salarzai, S. (2022). An analysis of spatial justice in service distribution, with emphasis on urban management (case study: neighborhoods of the fourth district of Zahedan). *Zagros Vision Journal of Geography and Urban Planning*, 14(51), 93-111. [in Persian]
4. Asadi, A. & Kalateh Meymari, R. (2022). An Analysis of Spatial Distribution of Urban Services with Focus on Social Justice and Emphasis on Citizens' Satisfaction (Case Study: District 11 of Mashhad). *Applied Geographic Sciences Research*, 22(64), 163-179. <https://doi.org/10.52547/jgs.22.64.163> [in Persian]
5. Eskandari Nodeh, M. & Khoshdalan, M. (2012). Spatial Analysis of Population Distribution and Urban Services in Anzali City Based on the TOPSIS Model. *Geography and Environmental Sustainability*, 2(2), 25-44. [in Persian]
6. Afsharnia, A., Zebardast, S. & Talachian, M. (2021). Explaining the concept of

- Services Distribution Using Spatial Justice Approach (Case Study: Mako County Areas). *Tourism Geography Journal*, 10(37), 83-96. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22518827.139.9.10.37.6.4> [in Persian]
18. Khaksari, A., Masoumi Far, A. H. & Assayesh, M. (2021). Analysis of Spatial Justice in Urban Services Provision in Iran. *Geographical Researches in Human Geography*, 53(3), 793-810. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.296238.1008074> [in Persian]
19. Khalili Barouq, R., Latif Aghili, S. K. & Mir Asadollahi, S. S. (2023). Evaluating the spatial distribution of service devices with emphasis on access (Case study of Gorgan). *Sustainable Urban and Regional Development Studies Quarterly*, 4(3), 32-48. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27830764.14.02.4.3.3.2> [in Persian]
20. Rostaei, S. & Alizadeh Youvalari, S. (2020). Measurement of Spatial Equity in Public Services between Different Cities of West Azerbaijan Province. *Geography and Planning Journal*, 24(71), 151-171. <https://doi.org/10.22034/gp.2020.10535> [in Persian]
21. Rezaei Rad, H. & Akbarian, S. Z. (2024). Quantitative assessment of spatial justice of urban services in Islamic cities through spatial analysis (case study: Sabzevar). *Design and Planning in Architecture and Urbanism Journal*, 1(2), 83-100. <https://doi.org/10.30495/dpau.2024.708855> [in Persian]
22. Ziyari, K., Mahdian Bahnamiri, M. & Mahdi, A. (2012). Investigating and *Geography and Regional Planning Journal*, 9(37), 298-311. [in Persian]
12. Piryan Kalat, O., Shakoor, A., Rastifard, S. & Teymoori, S. (2023). Analysis of Public Service Dispersion Pattern Based on Spatial Justice Approach the Case Study of Jahrom City. *Geospatial Planning Journal*, 13(1), 113-134. <https://doi.org/10.30488/gps.2022.347408.3553> [in Persian]
13. Jorfi, M. A., Modiri, M. & Mahdavi Hajiloui, M. (2020). Strategic Planning for the Distribution of Urban Services from the Perspective of Space Justice (A Case Study of Ahvaz). *Environmental Planning Journal*, 13(50), 151-170. [in Persian]
14. Jafari Nia, A. (2018). Social justice, spatial justice, and development. *Geography and Regional Planning Journal*, 9(37), 311-298. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.222864.62.1398.10.37.16.5> [in Persian]
15. Hatami Nezhad, H., Veysi, R. & Ahmadi, S. (2012). Spatial analysis of urban service distribution from the perspective of social justice: A case study of Khorramabad urban areas. *Geographical Sciences Journal*, 11(23), 1-21. [in Persian]
16. Hatami Nezhad, H., Vahedian Beiki, L. & Parnoon, Z. (2012). The spatial distribution pattern of urban services Measurement in fifth region Of Tehran using Entropy and Williamson models. *Geographical Researches*, 29(3), 17-28. [in Persian]
17. Khadem Nezhad, A., EzatPanah, B. & Shamsoddini, A. (2020). Spatial Analysis of the Affecting Factors on Urban

- justice Case Study: the city Khorramabad. *Land Geography Journal*, 13(49), 47-64. [in Persian]
28. Sheikh, D., Zabihi, H. & Habib, F. (2022). Emphasis on spatial justice by explaining the conceptual framework of the responsive environment to the gender-based needs of students. *Geographical Space Journal*, 22(77), 161-186. [in Persian]
29. Sheikh Alipoor, B., Abdollahi, A. A. & Pour Khosrovani, M. (2017). Analysis of the Distribution of Urban Utilities in Spatial Justice (Case Study: Kerman Four Districts). *Geography and Urban Planning Journal*, 9(31), 15-34. <https://doi.org/10.22111/gaij.2019.4609> [in Persian]
30. Saberi, A., Pour Ahmad, A. & Zangeneh Shahraki, S. (2023). Analysis of Spatial Justice in Access to Urban Services Case study: Yasouj city. *Geography and Development Journal*, 21(71), 1-32. <https://doi.org/10.22111/gdij.2023.7588> [in Persian]
31. Saberi, A., Pour Ahmad, A. & Zangeneh Shahraki, S. (2024). Analyzing the distribution of urban services and identifying drivers affecting spatial justice with a Future study approach (case study: Yasouj city). *Geography and Planning Journal*, 28(88), 245-266. <https://doi.org/10.22034/gp.2023.54478.3068> [in Persian]
32. Abdi, A., Rahmani, B. & Taj, S. (2019). Analysis of spatial inequalities in the distribution of urban services from the perspective of spatial justice, case study: Qarchak County. *Tourism Geography* measuring spatial justice in the use of urban public services based on population distribution and accessibility in the city of Babolsar. *Applied Geographic Sciences Journal*, 13(28), 217-241. [in Persian]
23. Sasanpour, F., Tabeei, N., Moradi, S. T. & Niazi, C. (2012). Study and analysis of the spatial distribution of urban services in urban areas with a sustainable development approach (case study: southern Tehran basin areas). *Geography and Environmental Studies Journal*, 3(9), 37-46. [in Persian]
24. Saraei, M. H. & Dasta, F. (2022). Analysis of the Inequality of Spatial Distribution of Administrative-Disciplinary Services via the Spatial Justice Approach (Case Study: Isfahan Neighborhoods). *Geography and Environmental Planning Journal*, 33(1), 45-66. <https://doi.org/10.22108/gep.2021.126791.1390> [in Persian]
25. Shahi Pour, S., Tavakalan, A. & Sarvar, R. (2019). The relationship between urban spatial justice and the well-being of the elderly in different urban spaces (Case study: District 3, Tehran). *Geography Journal*, 17(63), 76-91. [in Persian]
26. Sharifzadeh Aghdam, E. & Ghodsi, S. J. (2021). Evaluation of urban green space distribution using spatial justice approach in Zanjan city. *Geographical Sciences Journal*, 17(35), 148-170. <https://doi.org/1905-1201> [in Persian]
27. Shomai, A., Teymori, S. & Bahrami Asl, H. (2013). Spatial analysis of population and municipal services with the approach of spatial

38. Ghaleh Noei, M., Shams, M. & Malek Hosseini, A. (2022). Examining the mental layers of spatial justice in urban spaces in New Parand city. *Geography and Environmental Studies Journal*, 11(42), 8-22 [in Persian]
39. Kashani Rad, E., Majedi, H. & Zabihi, H. (2020). Spatial justice and its role in the development and quality of life in cities. *Geography and Regional Planning Journal*, 10(40), 748-761. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286462.1399.10.4.2.9> [in Persian]
40. Mohammadi, A., Hashemi Masoom Abad, R. & Mohammadi, C. (2021). Spatial analysis of distribution and access to urban services at the level of urban neighborhoods with a spatial justice approach (Case study: Commercial uses of Ardabil city). *Applied Geographic Sciences Journal*, 21(63), 99-117. <http://dx.doi.org/10.52547/jgs.21.63.99> [in Persian]
41. Masoudi Sani Joybari, H., Shakoor, A., Delmanian, A., Babayi Elyasi, M. & Karami Palangari, S. (2024). Measuring and Analyzing Spatial Justice in the Distribution of Service Uses at the Level of Urban Neighborhoods (Case Study: Neighborhoods of District 5 of Rasht City). *Geographical Researches in Human Geography*, 56(2), 97-113. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2023.352932.1008572> [in Persian]
42. Maleki, S., Ahmadi, R. & Torabi, Z. (2013). Analysis of spatial justice in the distribution of health care services in Khuzestan province. *Land Geography Journal*, 12(2), 1-22. [in Persian]
33. Azizi Danaloo, S. & Mojtabizadeh Khanagahi, H. (2019). Spatial Analysis of Urban Services Distribution with Social Justice Approach (Case Study: District 11, Tehran). *Geography and Regional Planning Journal*, 10(39), 343-357. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286462.1399.10.39.51.8> [in Persian]
34. Annabestani, A. A. & Hosseini, M. (2016). A Comparative Analysis of Security Level in Urban Parks from Viewpoint of Spatial Justice (Case Study: Mashhad, Iran). *Geographical Researches in Urban Planning*, 6(2), 307-330. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2018.206488.468> [in Persian]
35. Ali Akbari, E., Marsousi, N., Divsalar, A. & Kamari, M. (2022). Spatial analysis of balanced urban development with spatial justice approach (Case study of Amol city). *Environmental Science and Technology Journal*, 24(1), 277-289. <https://doi.org/10.30495/jest.2022.61987.5448> [in Persian]
36. Firouzi Majandeh, E. & Yazdani, M. H. (2016). Measurement of spatial justice in the distribution of educational land use in Ardebil. *Spatial Planning Journal*, 6(3), 17-36. <https://doi.org/10.22108/sppl.2016.21638> [in Persian]
37. Ghadri Hajjat, M. & Hafez Nia, M. R. (2016). Solutions for achieving spatial justice in Iran. *Geopolitical Researches Journal*, 3(3), 25-57. <https://doi.org/10.22067/pg.v4i9.75411> [in Persian]

- Tehran). *Geographical Research Journal*, 32(3), 114-128. <http://dx.doi.org/10.29252/geores.32.3.114> [in Persian]
48. Yousefian Shahriari, S., Lotfali Zadeh, D. & Khoshnood, L. (2023). Presentation of a Strategic Structural Model for the Development of Urban Public Utilities in the Sphere of Justice (Case Study of Sistan & Baluchestan Province). *Urban Future Studies Quarterly*, 3(3), 41-59. <https://doi.org/10.30495/uf.2023> [in Persian]
49. Esmacilzadeh, H., Karbasi, P., Roydel, J., Afzali, M. & Afzali, Z. (2016). Spatial analysis about distribution of population and urban services according to social justice using synthetic model (Case study: Bonab City). *Geographical Researches in Urban Planning*, 4(2), 241-260. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2016.59162> [in Persian]
50. Barbieri, G. A., Benassi, F., Mantuano, M., & Prisco, R. (2019). In search of spatial justice. Towards a conceptual and operative framework for the analysis of inter- and intra-urban inequalities using a geo-demographic approach. The case of Italy. *Regional Science Policy & Practice*, 11(2), 109-122. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12158>
51. Madanipour, A., Shucksmith, M., & Brooks, E. (2022). The concept of spatial justice and the European Union's territorial cohesion. *European Planning Studies*, 30(5), 807-824. <https://doi.org/10.1080/09654313.2021.1928040>
52. Muhaimin, A. A., Gamal, A., Setianto, M. A. S., & Larasati, W. L. (2022). The
43. Mirzabigi, F., Mojtabizadeh Khanagahi, H. & Sarvar, R. (2023). An Analysis of the Status of Urban Development Indicators with a Spatial Justice Approach, Case Study: Ilam city. *Applied Geographic Sciences Research Journal*, 23(71), 245-265. <http://dx.doi.org/10.61186/jgs.23.71.245> [in Persian]
44. Mousavi, M. N., Omidvarfar, S., Hosseinzadeh, R. & Bayramzadeh, N. (2022). Spatial justice analysis in the distribution of service land uses in urban areas: A case study of the 5 districts of Urmia city. *Geography and Environmental Studies Journal*, 11(43), 162-177. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20087845.1401.11.43.10.1> [in Persian]
45. Namdar Ardakani, M. J., Shakoor, A. & Khorm Bakhsh, A. A. (2022). City and spatial justice: An analysis of sustainable development indicators in urban spatial justice: A case study of the districts of Shiraz city. *Geography and Environmental Studies Journal*, 11(43), 142-160. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20087845.1401.11.43.9.0> [in Persian]
46. Houshyar, H. & Ramazan Tash Dehgaraji, H. (2020).). Prioritization of Mahabad City Areas in Terms of Urban Service Components with Emphasis on Spatial Justice. *Sustainable Urban and Regional Development Studies Quarterly*, 1(2), 85-97. [in Persian]
47. Yaghfoori, H., Ghasemi, S. & Ghasemi, N. (2016). Study of Spatial Justice in the Distribution of Services, with an Emphasis on Urban Management (Case study: the neighborhoods of nineteen district of

- 17(12), 5474. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2024.112449>
59. Liu, M., Yan, J., & Dai, T. (2024). A multi-scale approach mapping spatial equality of urban public facilities for urban design. *Heliyon*, 10(12), e18281. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18281>
60. Moroni, S., & De Franco, A. (2024). Spatial justice: A fundamental or derivative notion? *City, Culture and Society*, 38, 100593. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2024.100593>
61. Nazarabadian, M., Razmaramina, M., & Pilehvar, A. A. (2024). Analyzing the impact of equitable urban service distribution on citizen mobility: A spatial justice perspective. *International Journal of Human Capital and Urban Management*, 9(4), 653-670. <https://doi.org/10.22034/IJHCUM.2024.04.07>
62. Barbosa, V., Suárez, M., Cerda, J., & Thoene, U. (2024). Urban structure to determine equitable city growth for spatial justice: A case study of Chía-Bogotá, Colombia. *Journal of Urban Mobility*, 4, 100080. <https://doi.org/10.1016/j.urbmob.2024.100080>
63. Feitosa, F. O., Wolf, J. H., & Marques, J. L. (2024). Operationalizing spatial justice in urban planning: Bridging theory with practice. *Urban Research & Practice*, 17(5), 720-736. <https://doi.org/10.1080/17535069.2024.2341254>
64. Uitermark, J., Hochstenbach, C., & Groot, J. (2024). Neoliberalization and urban redevelopment: The impact of public policy on multiple dimensions of spatial inequality. *spatial justice of school distribution in Jakarta. Heliyon*, 8(10), e11369. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e11369>
53. Okundi, A. O., & Varol, C. (2024). Spatial justice in healthcare: Advancing equitable geographic access to primary healthcare in Migori County, Kenya. *Social Sciences & Humanities Open*, 10, 100784. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100784>
54. Smith, R. M., Deb, D., Blizard, Z., & Midgett, R. (2023). A planner's quest for identifying spatial (in)justice in local communities: A case study of urban census tracts in North Carolina, USA. *Applied Geography*, 153, 103030. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2023.103030>
55. Woods, M. (2023). Rural-urban inequalities and spatial justice in Europe. *Europa XXI*, 44, 37-56. <https://doi.org/10.7163/Eu21.2023.44.8>
56. Yazar, M., & York, A. (2023). Nature-based solutions through collective actions for spatial justice in urban green commons. *Environmental Science Policy*, 145, 228-237. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2023.04.016>
57. Bleibleh, S., & Awad, S. (2024). Everyday lived experience and 'carescape' of women street vendors: Spatial justice in Al-Hisba Marketplace, Ramallah/Al-Bireh, Palestine. *Geoforum*, 151, 104014. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2024.104014>
58. Huang, Y., Hong, X., Zheng, Y., Zhang, Y., & L., Z. (2024). Assessment and optimization of spatial equity for urban parks: A case study in Nanjing, China. *Ecological Indicators*,

66. Mark, L., Holec, K., & Escher, T. (2025). Socio-spatial justice through public participation? A mixed-methods analysis of distributive justice in a consultative transport planning process in Germany. *Case Studies on Transport Policy*, 101467. <https://doi.org/10.1016/j.cstp.2025.101467>
65. Bavnbæk, K. F., & Thuesen, A. A. (2025). Navigating spatial justice: Exploring municipal planners' logics in differentiated village planning. *Journal of Rural Studies*, 106, 103496. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2024.103496>

نحوه ارجاع به این مقاله:
 تاج‌الدین، علیرضا، و دهقان منگابادی، ابوالفضل. (۱۴۰۴). تبیین شاخص‌های تأثیرگذار بر عدالت فضایی در سازمان‌دهی خدمات شهری بر پایه روش مرور دامنه‌ای. پژوهش‌های فضا و مکان در شهر، ۹(۳۵)، ۱۲۱-۱۵۳. <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2058394.1135>

DOI: <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2058394.1135>
 URL: https://jspr.jdisf.ac.ir/article_728865.html

Copyrights:

©2023 by the authors. Published by Journal of Urban Studies on Space and Place.
 This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)).

